

Afgørelser – Reg. nr.:

Fredningen vedrører:

Bemærkninger:

Bemærkninger om formål og bestemmelser:

Denne fredning indeholder ingen udtrykkelig formålsbestemmelse. Formålet må derfor udledes ud fra en fortolkning af fredningsafgørelsen. I dokumentet er de generelle bestemmelser fremhævet. Den fremhævede tekst er vejledende og er fremhævet som hjælp til læseren. Fredningens generelle bestemmelser kan også optræde uden for de markerede områder. Et fuldstændigt billede af formål og bestemmelser forudsætter, at hele afgørelsen fra fredningsnævn og Overfredningsnævnet/klagenævn læses.

[Tryk her for at komme direkte til den vejledende fremhævning af bestemmelserne](#)

Domme:

Taksationskommissionen:

Overfredningsnævnet:

Fredningsnævnet:

Forslag:

Dispensationer: sidst i filen med nyeste til sidst

OVERFREDNINGSNÆVNET>

30/6-1934

U d s k r i f t
af
OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL.

Aar 1934 den 30. Juni afsagde Overfredningsnævnet paa Grundlag af den skriftlige Votering følgende

K e n d e l s e

i Sagen om Fredning af en Del af Harrild Hede.

De af Fredningsnævnene for Skanderborg og Ringkøbing Amtsråds kredse den 16. December 1933 afsagte Kendelser er forelagt Overfredningsnævnet i Medfør af Naturfredningslovens § 16, hvorhos Kendelserne er indanket af Jydsk Landhypotekforening og A/S Horsens Bank som Panthavere i den af Fredningen omfattede Ejendom.

Under Sagens Behandling for Overfredningsnævnet har de ankende Panthavere frafaldet deres Anke.

Overfredningsnævnet kan i det væsentlige tiltræde de i Fredningsnævnenes Kendelser anførte Betragtninger, og Kendelsen vil derfor være at stadfæste.

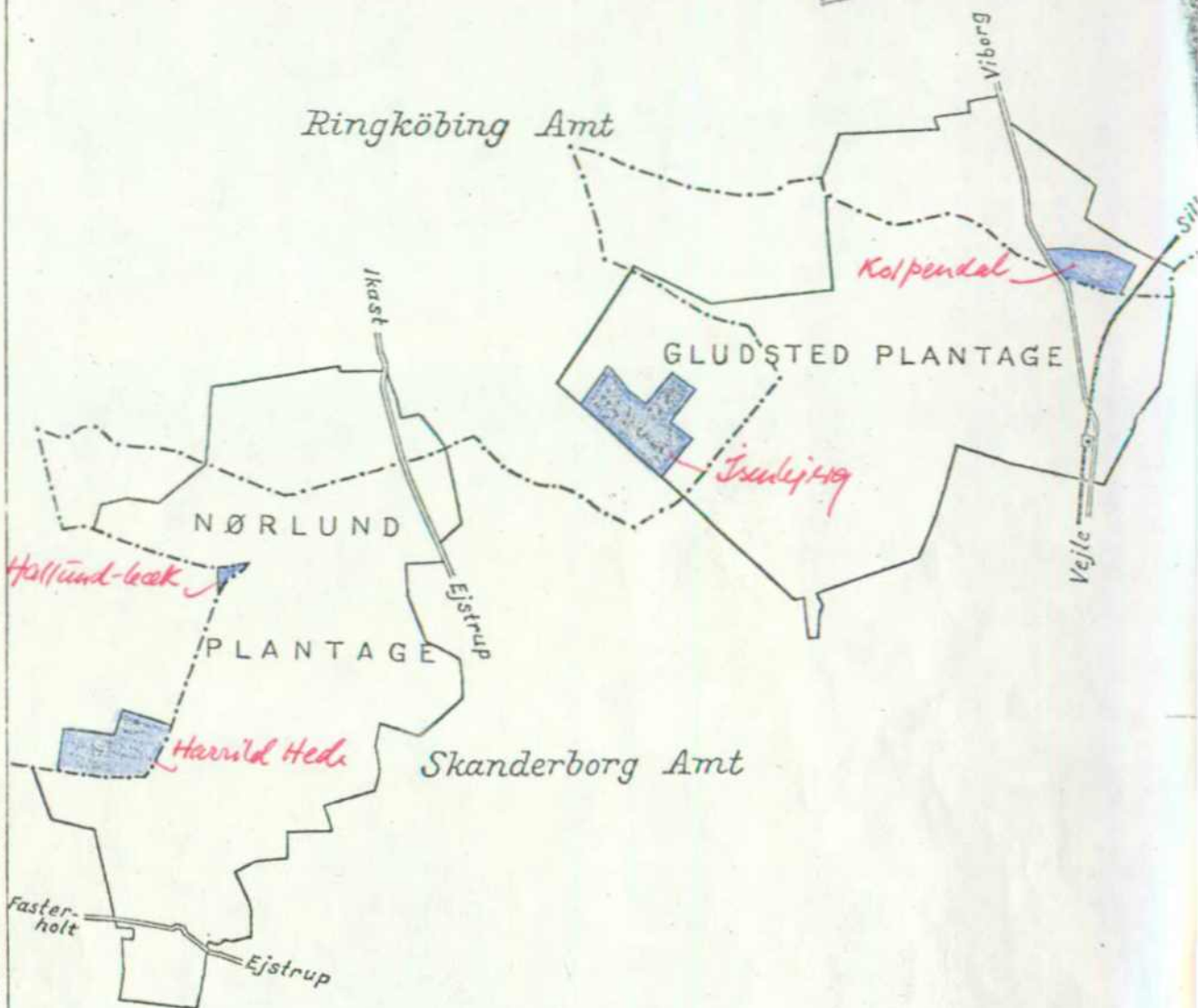
T h i b e s t e m m e s :

De af Fredningsnævnene for Skanderborg og Ringkøbing Amtsråds kredse den 16. December 1933 afsagte Kendelser vedrørende Fredning af Harrild Hede stadfæstes.

REG. NR. 4121

24/5-1954.

FOTOKOPI
RINGKÖBING AMT

At denne kort-genpart er nøjagtig genpart af det originale kort vedrørende ejendommen

at testes herved.

Navn: 19 d.

Ringkøbing amt.

Ikast sogn: matr. nr. 12 al, 12 am, 12 an,
12 ap, 12 ar, 12 as, 12 at, og
12 au Over Isen, Bøgeskov, m.fl.

Bording sogn: 2 m, 3 d og 3 e Christianshede.

Rind sogn: 2 a, 2 d, 3 e og 4 g, Vovlund.

ca 1:100000

Bestillings-
formular

Y-1 floj

043 2 JUN 1954

chr

FREDNINGSNÆVNET >

16/12 1933

U D S K R I F T

a f

Forhandlingsprotokol for Fredningsnævnet for Ringkøbing Amtsraadsreds.

Aar 1933 den 16. December Kl. 14 holdt Fredningsnævnet for Ringkøbing Amt Møde paa Dommerkontoret i Ringkøbing.- Samtlige Medlemmer, nemlig Formanden Dommer Grum-Schwensen, Amtsraadsmedlem Andreas Christensen, Holmsland, og Forstassistent J.M.Bach, Rind Sogn, var mødt.

Foretaget blev Sag Nr. 1/1933 angaaende Fredning af et Hedeareal i Rind Sogn, tilhørende Godsejer Axel Castenskjold, Harildgaard.

Der vedtoges enstemmigt og afsagdes derefter i Sagen saalydende

K e n d e l s e:

Fra Hovedbestyrelsen for Danmarks Naturfredningsforening har Fredningsnævnet modtaget en af 25. Marts 1933 dateret Skrivelse saalydende:

"Vi tillader os at ulejlige det ærede Fredningsnævn med følgende:

Fra Godsejer Axel Castenschiold, Harildgaard pr. Brande, har vi modtaget Forslag om Fredning af det Godsejeren tilhørende Hedeareal liggende i Ejstrup Sogn, Aarhus Amt, og Rind Sogn, Ringkøbing Amt. Det til Fredning udsete Areal er afmærket med rødt paa de medfølgende Maalebordblade : 2607 og 2608, strækken- de sig fra Nord fra Topslid Bjert omtrent til Ulvemose med en Udstrækning af ca. 2 km. og fra I. Langbjerg til Statens Areal mod Øst ca. 1,3 km.

Ovennævnte Hedeomraade har været besigtiget af Repræsen- tanter for vor Hovedbestyrelse og vort naturvidenskabelige Udvalg. Vi henviser til hoslagte sagkyndige Udtalelse fra sidstnævnte Udvalg. Som det fremgaar af hoslagte Genpart af Skrivelse fra Bestyrelsen for Laurits og Augusta Dahls Legater vil man fra Legatbestyrelsens Side støtte denne Fredningssag med indtil 1000 Kr., hvis Fredningen gennemføres i 1ste Instans forinden Udgangen af indeværende Aar. Naar dette lykkes, er vi rede til

at udbetale de 1000 Kr. som Bidrag til det af Nævnet fastsatte Erstatningsbeløb.

Vi tillader os at andrage det ærede Nævn om at tage Sagen op til Behandling i Haab om, at det maa lykkes at gennemføre denne betydningsfulde Fredning indenfor den ovennævnte Frist. Vi skal tilføje, at vi har afsendt ligelydende Skrivelse til Formanden for "Naturfredningsnævnet for Aarhus Amt, Herr Dommer C. Delbanco."

Det er oplyst, at den ligelydende Skrivelse er videresendt til Formanden for Fredningsnævnet, Skanderborg Amtsrådsreds, Dommer C. Melby i Horsens som samme rettelig vedrørende.

Den i Skrivelsen omtalte Genpart fulgte Skrivelse fra Danmarks Naturfredningsforening er dateret 15. Februar og saalydende:

"Udtalelse fra det naturvidenskabelige Udvalg om Harild Hede.-

Topografiske og geologiske Forhold.

Det af Herr Godsejer Axel Castenschiold til Fredning udsete Hedeareal liggende i Rind Sogn, Ringkøbing Amt, og Ejstrup Sogn Aarhus Amt, indtager et Omraade af den sydvestlige Del af for en stor Del af Nørlund Plantage dækkede Bakkeø mellem Fladerne langs Holtum Aa og Kvindebek i Syd og Federholt Aa i Nord. Iøvrigt ses Arealets Beliggenhed, Grænser og noget uregelmæssige Form paa de medfølgende Maalebordsblade: 2607 og 2608 strækkende sig fra Nord for Topslid Bjerg omtrent til Ulvemose med en Udstrækning af ca. 2 km. og fra Lille Langbjerg til Skellet mod Statens Areal i Øst af ca. 1,3 km.

Arealets Overflade sænker sig bølgeformet mod Sydvest fra Højderne langs Nordgrænsen, Topslid Bjerg, Store Langbjerg (250 Fod) og lille Langbjerg. Overfladelaget paa langt den største Del af Arealet bestaar af stenet Sand, et enkelt Sted er der dog fundet kalkfattigt Ler, og mod Sydvest og Sydøst findes smukt udviklede Indsander med Klitter og Grussletter.

Klitterne indtager flere Steder i disse Flyvesandsarealer en ejendommelig Retning nemlig Nord - Syd eller Syd-Vest - Nord-Øst, i hvert Fald i den sydvestlige Indsande skylder dette Ager-

anlæg fra Oldtiden (se frem). I de kraftige Vindbrud, som især præger den østlige Indsande, ses en gammel Overfladedannelse som et tykt, mørkt Lag, 1,5 - 2m. under Klitternes Top.

Botaniske Forhold.

Langt den største Del af Arealerne indtages af typisk Lynghede, der med enkelte Undtagelser ikke synes nogensinde at have været opdyrket. Ejendommelige og interessante Plantesamfund af anden Art findes desuden flere Steder, navnlig paa Flyvesandsarealerne og de dertil knyttede Græssletter, samt i lave Partier paa Heden, (Lichensletter, begyndende Klitdannelse ved Mosser (Polytrichum peliferum) og Revling, Klitter med Klittag, Sand-Star- og Graapil- Kær med Vegetation af Kæruld, almindelig Star, Husestar, Blaastop, Klokkelyng m.m.)

Den saaledes repræsenterede Vegetation giver et værdifuldt Udsnit af den for Midtjyllands udyrkede Arealer karakteristiske Plantevækst. Over hele Arealet ses enkelte, spredtstaaende smaa selvsaaede Bjærgfyrsindivider.

Arkæologiske Forhold.

I den sydvestlige Del af Bakkeø - Omraadet findes et hidtil uomtalt Ageranlæg af den Type med Smaaavolde omkring de rektangulære Agerfelter, som Professor C.Hatt har beskrevet flere Steder fra Jylland og henført til den ældre Stenalder, men som hidtil har været ukendt i denne Del af Halvøen. Det fremgik som sandsynligt af den foreløbige Besigtigelse af Heden, at Klitdannelsen her er opstaaet i Tilknytning til dette Ageranlæg, idet flere lave Klitvolde indtog Retningen Nord-Syd, medens de mod Nord fortsattes i Agervolde af sædvanlig Type.

Under Henvisning til ovenfor fremstillede kortfattede Karakteristik af de naturhistoriske og arkæologiske Forhold paa "Harild Hede", hvortil yderligere kan tilføjes, at Heden er Fristed for en kraftig Bestand af Urfugle, maa det naturvidenskabelige Udvalg i Danmarks Naturfredningsforening udtale, at det vil anse en Frødnings af "Harild Hede" mod Beplantning, Opdyrkelse og Bebyggelse for at være af den største Værdi som et Led i Beskyttelsen af de sidste Rester af den i midtjydske Hedeegne saa voldsomt truede oprindelige Natur."

Skrivelsen fra Bestyrelsen for "Laurits og Augusta Dahls Legater" er af 15. Marts 1933 og er saalydende:

"Til Danmarks Naturfredningsforening - Sølygade 26, København

Herved meddeles, at der paa Legatbestyrelsens sidste Møde er blevet vedtaget at stille til Foreningens Disposition et Beløb af indtil 1000 Kr. til Støtte for den paatænkte Fredning af det Godsejer A. Castenschiold tilhørende Hedeareal ved Harild paa Betingelse af, at Fredningssagen er blevet gennemført i første Instants forinden Udgangen af indeværende Aar. Bestyrelsen imødeser gerne en Udtaleelse fra Foreningen om, hvorledes den ser paa Muligheden for ovennævnte Frednings Gennemførelse."

Efter Modtagelsen af disse Skrivelser afholdt Fredningsnævnet i Forening med Fredningsnævnet for Skanderborg Amtsradsreds den 19. Juni 1933 et Møde paa Harild Hede.

Efter sket Besigtigelse af Harild Hede, der er beliggende dels i Ejstrup Sogn, Vrads Herred, Skanderborg Amt, dels i Rind Sogn, Hammerum Herred, Ringkøbing Amt, er samtlige Medlemmer af begge Fredningsnævne enige om, at de paagældende Arealer i Anledning af, at Bevarelsen af Arealerne af naturhistoriske og arkæologiske Hensyn skønnes at være af væsentlig Interesse, bør fredes ved en Fredningsservitut af omtrent følgende Ordlyd:

De paagældende Arealer vil være at frede saaledes, at deres Jordfløde skal forblive henliggende i uforandret Stand,

Som Følge heraf maa Arealerne ingensinde bebygges, beplantes, drænes, grøftes, opdyrkes eller indhegnes, ligesom der ej heller maa graves efter Grus, Sand eller Sten i Arealerne.

Lyngbevoksningen paa Arealerne maa ikkê slaas eller afbrændes.

Den Bevoksning der nu som Følge af Selvsaaing findes paa Arealerne, skal af Ejeren fjernes inden et Aar efter, at Fredningen er endelig vedtaget.

Ejeren skal mindst en Gang hvert 5-6 Aar afhugge de Træer - Bjergfyr eller andet, der maatte vokse op paa Arealerne.

Der paa ikke paa Arealerne rejses Master til Telefon eller elektriske Ledninger eller andet, der kan virke forstyrrende af Udsynet.

Paa de fredede Arealer skal der være Ret til fri og uhindret gaaende Færdsel for alle."

Og hertil vil være at føje omtrent saalydende Bestemmelse:

"Der skal være Ret til gaaende og kørende Færdsel - ogsaa med Motorkøretøjer - til de fredede Arealer ad den Vej, der gaar ud til den fra Syd gennem Nørland Plantage, hvilken Vej lige overfor Harildgaard udmunder i Sognevejen fra Ejstrupheden til Easterholdt."

I Mødet den 29. Juni 1933 enedes begge Fredningsnævne om at tilbyde Arealernes Ejere, Godsejer Axel Castenskiold, Harildgaard, et Erstatningsbeløb for Fredningen af 24 Kr. pr. ha., og dette Tilbud blev modtaget af nævnte Ejere.

Nævnet har derefter ladet de Arealer, der agtes fredet, opmaale og kortlægge af Landinspektør Zoffmann, Herning, der har udarbejdet Kort med Arealsberegning, hvorefter Arealerne er beliggende dels under Matr. Nr. 2^d, 2^e, og 2^f, Vovlund (Vognlundgaard) i Rind Sogn, Hammerum Herred, Ringkøbing Amt med 77.3200 ha og dels under Matr. Nr. 6^b, 6^c, og 11^h, af Vester og Mellem Harrildgaard, Ejstrup Sogn, Vrads Herred, Skanderborg Amt med et Areal af 88.056 ha.

Det samlede Areal der agtes fredet, udgør saaledes ialt 166.6750 ha, og Erstatningen beregnet efter 24 Kr. pr. ha bliver saaledes ialt 4000.22 Kr. hvilket Beløb efter Aftale af praktiske Hensyn afrundes til 4000 Kr.- Af dette Beløb falder 1867 Kr. paa Arealerne i Rind Sogn og 2133 Kr. paa Arealerne i Ejstrup Sogn.

Af den samlede Erstatning paa 4000 Kr. udredes i Henhold til det fremsatte Tilbud af "Laurits og Augusta Dahle Legater" 1000 Kr., og dette Beløb fordeles i Forhold til Arealerne med 467 Kr. til Rind Sogn og 533 Kr. til Arealerne i Ejstrup Sogn. Resten af Erstatningen, 3000 Kr., ^{fordeles} ligeledes i Forhold til Arealerne med 1400 Kr. for Arealerne i Rind og 1600 Kr. for Arealerne i Ejstrup.- Det bemærkes, at saatlige Tal er afrundede noget efter Aftale mellem de to Nævne og af praktiske Hensyn.

Under Hensyn dels til Erstatningens Størrelse, dels til, at Fredningen efter begge Fredningsnævnes Mening har Betydning for hele Landet, medens den ikke har særlig Interesse for de to Amtskommuner, formener Fredningsnævne, at de to Trediedele af de resterende 3000 Kr. bør udredes af Statskassen med 2000 Kr., der fordeles med 233 Kr. 33 Øre for Arealerne i Rind Sogn og med 1066

Kr. 67 Øre for Arealerne i Ejstrup Sogn, medens den resterende Trediedel udredes af de to Amtskommuners Repartitionsfond, nemlig af Ringkøbing Amt med 466 Kr. 67 Øre og af Skanderborg Amt med 533 Kr. 33 Øre.

Den samlede Erstatning 4000 Kr. vil derhos være at forrente med 4 % p.a. fra Kendelsens Dato at regne, og udregnes denne Rente af Statskassen med de to Trediedele og af de to Amtsraadskredse med den ene Trediedel i det oftfornævnte Forhold.

I foranførte Fordeling har begge Fredningsnævn ved et af 25. November d. A. afholdt Fællesmøde i Horsens erklæret sig enige om.

Paa de Dele af Matr. Nr. 2^d, 2^e og 2^f Voulund (Vognlund-gaard), der bliver at inddrage under Fredning, er tinglyst følgende Hæftelse:

1. Obligation paa 45.000 Kr. til Kreditforeningen af jyske Landejendomsbesiddere, lyst i Hammerum Herred den 9. Februar 1918.
2. Skadeløsbrev for 20.000 Kr. til Aktieselskabet Horsens Bank, Horsens, lyst i samme Ret den 16. Marts 1918, og
3. Do for 20.000 Kr. til Aktieselskabet Skjelskør Spare- Laane- og Diskontobank, lyst i samme Ret den 22. Oktober 1921.

De paagældende Panthavere har hver for sig paastaet sig tilkendt Andel i den Erstatning, der maatte blive udredet for Fredningen.

Til det foran nævnte Møde af 25. November var samtlige Panthavere ved anbefalede Breve indvarslet. Kun Nr. 2 var mødt, og der forhandlede med denne, uden at Enighed opnaedes.

Under Forhandling paa Fællesmødet den 25. November blev begge Fredningsnævn enige om, at da en Fredning, som den omhandlede, ikke formenes at forringe den samlede Ejendom, Harildgaards Salgs- og Brugsvardi, idet de Arealer, der indtages til Fredning, skønnes ingensinde at være eller blive egnede til Opdyrkning, saa vil den fulde Erstatning for Fredningen være at udbetale til Jord-ejerne.

Kendelsen bør tinglyses som Servitut paa Matr. Nr. 2^d

2^e, og 2^f i Voulund (Vognlund), Rind Sogn, af Hartkorn henholdsvis 3 Fdk. 0¼ Alb. 2¼ Alb. og 2 Alb., idet der med Hensyn til de herpaa tinglyste Hæftelser henvises til disse Ejendommes Blade i Tingbogen. Grænserne for det fredede Areal fastsættes som angivet ved rødt optrukne Linier paa det under Sagen fremlagte Kort, af hvilket en Kalke vil blive vedhæftet den Udskrift af Kendelsen, der vil blive tinglyst, og een den Udskrift, der forelægges Overfredningsnævnet.

Paataleretten med Hensyn til den ved nærværende Kendelse bestemte Servitut tillægges Fredningsnævnet for Ringkøbing Amtsraads kreds,- eventuelt den Myndighed, der efter Lovgivningsmagts Bestemmelse maatte træde i Nævnets Sted.

Da denne Kendelse vil medføre en Udgift for det offentlige af over 200 Kr. til Udredelse af Erstatning, vil Kendelsen være at forelægge Overfredningsnævnet til Afgørelse og videre Foranstaltning.

Thi bestemmes:

De Arealer, af Matr. Nr. 2^d, ~~2^e~~ og ~~2^f~~ af Voulund (Vognlundgaard), Rind Sogn, der er beliggende indefor de med rødt optrukne Linier paa det i Fredningsnævnets Møde den 25. November d.A. fremlagte Kort bliver at frede:

Arealernes Jordoverflade skal stedse forblive henliggende i uforandret Stand.

Som Følge heraf maa Arealerne ingensinde bebygges, beplantes, drænes, grøftes, opdyrkes eller indhegnes, ligesom der ikke maa graves efter Grus, Sand eller Sten i Arealerne.

Heri gøres dog følgende Indskrænkning: Nord for det fredede Areal er etableret en Grusgrav, der er i fuld Drift. Denne Grav maa udvides ind i det fredede Areal indtil 5 m. norden for Bakkelinien højest Punkter, saaledes at den nu foreliggende Horisontlinie, set fra det fredede Areal, ikke maa ændres paa noget Punkt.

Lyngbevoksningen paa Arealerne maa ikke slaas eller afbrændes; den Bevoksning af Bjergfyr, der nu som Følge af Selvsaaing findes paa Arealerne, skal af Ejeren fjernes inden et Aar efter, at Fredningen er endelig vedtaget.

Bestemmelser 1 af 2
Klik her for næste bemærkning

Ejeren skal mindst en Gang hvert 5. Aar afhugge de Træer Bjergfyrrer eller andet, der maatte vokse op i Arealerne.

Der maa ikke paa Arealerne rejses Master til Telefon eller andre elektriske Ledninger eller andet, der kan virke forstyrrende for Udsynet.

Paa det fredede Areal skal der være Ret til fri og uhindret gaaende Færdsel for alle og enhver, og til Arealet skal der ligeledes være fri Færdsel, baade for gaaende og kørende, ogsaa med Motorvogn, ad den Vej der ^{nu} forefindes og fører til Arealet fra Syd, u gaaende fra Kommunevejen mellem Ejstrup og Fæsterholt lige nord for Harildgaard og derfra løbende mod Nord gennem en Plantage til Sydkanten af Arealet. Vejen er beliggende i Ejstrup Sogn.

Denne Kendelse tinglyses som Servitut paa Matr. Nr. 2^a og 2^f Voulund, Rind Sogn.

Som Erstatning for denne Servitut erlægges til det fredede Areals Ejer, Godsejer Axel Castenschiold, Harildgaard, 1867 Kr., hvilket Beløb forrentes med 4% p.a. fra Dags Dato og til Udbetalingen sker.

Af nævnte Erstatning 1867 Kr. udredes 467 Kr. af "Laurit og Augusta Dahls Legater", 933 Kr. 33 Øre af Statskassen og 466 Kr. 67 Øre af Ringkøbing Amts Repartitionsfond. Statskassen og Ringkøbing Amts Repartitionsfond udreder Renterne af henholdsvis 1244 Kr. 67 Øre og af 622 Kr. og 33 Øre fra idag, og indtil Udbetaling finder Sted.

Mødet sluttet.

Grum-Schwensen   Andreas Christiansen   J.M. Bach.

Udskriftens Rigtighed bekræftes.

FREDNINGSNÆVNET FOR RINGKØBING AMTSRAADSKREDS, den 11/2-1944.

Forhandlingsprotokollen for Fredningsnævnet for Skanderborg Amtsradsreds.

Aar 1933 den 16. December afsagde Fredningsnævnet for Skanderborg Amt saalydende

K e n d e l s e :

Fra Hovedbestyrelsen for "Danmarks Naturfredningsforening" har Fredningsnævnet modtaget en den 25. Marts 1933 dateret Skrivelse saalydende:

"Vi tillader os at ulejlige det ærede Fredningsnævn med følgende:

Fra Godsejer Axel Castenschiold, Harrildgaard, pr. Brande, har vi modtaget Forslag om Fredning af det Godsejeren tilhørende Hedeareal liggende i Ejstrup Sogn, Aarhus Amt, og Rind Sogn, Ringkøbing Amt. Det til Fredning udsete Omraade er afmærket med rødt paa de medfølgende Maalebordsblade: 2607 & 2608, strækkende sig fra Nord for Topsted Bjerg omtrent til Ulvemose med en Udstrækning af ca. 2 km og fra L. Langbjerg til Statens Areal mod Øst ca. 1,3 km.

Ovennævnte Hedeomraade har været besigtiget af Repræsentanter for vor Hovedbestyrelse og vort naturvidenskabelige Udvalg. Sagen er derefter eenstemmigt anbefalet af vor Hovedbestyrelse og vort naturvidenskabelige Udvalg. Vi henviser til hoslagte sagkyndige Udtalelse fra sidstnævnte Udvalg. - Som det fremgaar af hoslagte Genpart af Skrivelse fra Bestyrelsen for Lauritz og Augusta Dahls Legater, vil man fra Legatbestyrelsens Side støtte denne Fredningssag med indtil 1000 Kr., hvis Fredningen gennemføres i første Instans forinden Udgangen af indeværende Aar. Naar dette lykkes, er vi rede til at indbetale de 1000 Kr. som Bidrag til det af Nævnet fremsatte Erstatningsbeløb.

Vi tillader os nu at andrage det ærede Nævn om at tage Sagen op til nærmere Behandling i Haab om, at det maa lykkes at gennemføre denne betydningsfulde Fredning indenfor den ovennævnte Frist. - Vi skal tilføje, at vi har afsendt ligelydende Skrivelse til Formanden for Naturfredningsnævnet for Ringkøbing Amt, Hr. Dommer Grum-Schwensen."

Den i denne Skrivelse ommeldte, med Skrivelsen i Genpart fulgte, den 15. Februar 1933 daterede Udtalelse fra Danmarks Naturfredningsforenings naturvidenskabelige Udvalg er saalydende:

"Udtalelse

fra

det naturvidenskabelige Udvalg om Harild Hede.

Topografiske og geologiske Forhold.

Det af Hr. Godsejer Axel Castenschiold til Fredning udsete Hedeareal liggende i Ring Sogn, Ringkøbing Amt, og Ejstrup Sogn, Ihus Amt, indtager et Omraade af den sydvestlige Del af den for en stor Del af Nørlund Plantage dækkede Bakkeø mellem Fladerne langs Holstum Aa og Kvindebæk i Syd og Federholt Aa i Nord. Iøvrigt ses Arealets Beliggenhed, Grænser og noget uregelmæssige Form paa de medfølgende Maalebordsblade: 2607 og 2608 strækkende sig fra Nord for Topsted Bjerg omtrent til Ulvemose med en Udstrækning af ca. 2 km og fra Lille Langbjerg til Skellet mod Statens Areal i Øst af ca. 1,3 km.

Arealets Overflade sænker sig bølgeformet mod Sydvest fra Højderne langs Nordgrænsen, Topsted Bjerg, Store Langbjerg (250 Fod) og Lille Langbjerg. Overfladelaget paa langt den største Del af Areallet bestaar af stenet Sand, et enkelt Sted er der dog fundet kalkigt Ler, og mod SV. og SØ. findes smukt udviklede Indsander med Klitter og Grussletter.

Klitterne indtager flere Steder i disse Flyvesandsarealer en ejendommelig Retning nemlig NS. eller SV-NØ; i hvert Fald i den sydvestlige Indsande skyldes dette Ageranlæg fra Oldtiden (se frem). I de kraftige Vindbrud, som især præger den østlige Indsande, ses en gammel Overflade-dannelse som et tykt mørkt Lag 1,5 - 2 m under Klitternes Top.

Botaniske Forhold.

Langt den største Del af Arealerne indtages af typisk Lynghede, der med enkelte Undtagelser ikke synes nogensinde at have været

opdyrket. Ejendommelige og interessante Plantesamfund af anden Art findes desuden flere Steder navnlig paa Flyvesandsarealerne og de dertil knyttede Grussletter samt i lave Partier paa Heden (Lichensletter begyndende Klitdannelse ved Mosser (Polytrichum piliferum) og Revling, Klitter med Klittag, Sand-Star og Graapil; Kær med Vegetationer af Kær Almindelig Star, Hirse-Star, Blaatop, Klokkelyng m.m.). Den saaledes repræsenterede Vegetation giver et værdifuldt Udsnit af den for Midtjyllands udyrkede Arealer karakteristiske Plantevækst. Over hele Arealet ses enkelte, spredtstaaende smaa selvsaaede Bjærgfyrrindivider.

Arkaologiske Forhold.

I den sydvestlige Del af Bakke-Området findes et hidtil uomtalt Ageranlæg af den Type med Smaavolde omkring de rektangulære Agerfelter, som Professor G. Hatt har beskrevet flere Steder fra Jylland og henført til den ældre Jernalder, men som hidtil har været ukendt i denne Del af Halvøen. Det fremgik som sandsynligt af den foreløbige Besigtigelse af Stedet, at Klitdannelsen her er opstaaet i Tilknytning til dette Ageranlæg, idet lave Klitvolde indtog Retningen N-S, medens de mod Nord fortsættes i Agervolde af sædvanlig Type.

Under Henvisning til ovenfor fremstillede kortfattede Karakteristik af de naturhistoriske og arkaologiske Forhold paa "Harild Hede", hvortil yderligere kan tilføjes, at Heden er Fristed for en kraftig Bestand af Urfugle, maa det naturvidenskabelige Udvalg i Danmarks Naturfredningsforening udtale, at det vil anse en Fredning af "Harild Hede" mod Beplantning, Opdyrkning og Bebyggelse for at være af den største Værdi som et Led i Beskyttelse af de sidste Rester af den i midtjydske Hed egne saa voldsomt truede oprindelige Natur".

Den i Skrivelsen ommeldte, med Skrivelsen i Genpart fulgte Skrivelse af 15. Marts 1933 fra Bestyrelsen for "Lauritz og Augusta Dahl's Legater" er saalydende:

"Til Danmarks Naturfredningsforening,

Sølvgade 26, K.

Herved meddeles, at det paa Legat-Bestyrelsens sidste Møde er blevet vedtaget at stille til Foreningens Disposition et Beløb af

indtil 1000 Kr. til Støtte for den paatænkte Fredning af det Godsejer A. Castenschiold tilhørende Hedeareal ved Harrild paa Betingelse af, at Frednings-Sagen er bleven gennemført i første Instans forinden Udgangen af indeværende Aar.

Bestyrelsen imødeser gerne en Udtalelse fra Foreningen om, hvorledes den ser paa Muligheden for ovennævnte Frednings Gennemførelse".

Efter Modtagelsen af disse Skrivelser afholdt Fredningsnævnet i Forening med Fredningsnævnet for Ringkøbing Amtsraadsreds den 29. Juni 1933 et Møde paa Harrild Hede.

Efter sket Besigtigelse af Harrild Hede, der er beliggende dels i Ejstrup Sogn, Vrade Herred, Skanderborg Amt, dels i Rind Sogn, Hammerum Herred, Ringkøbing Amt, er samtlige Medlemmer af begge Fredningsnævne enige om, at de paagældende Arealer i Anledning af, at Bevarelsen af Arealerne af naturhistoriske og arkæologiske Hensyn skønnes at være af væsentlig Interesse, bør fredes ved en Fredningsservitut af omtrent følgende Indhold:

"De paagældende Arealer vil være at frede saaledes, at deres Jordflade skal forblive henliggende i uforandret Stand.

Som Følge heraf maa Arealerne ingensinde bebygges, beplantes, drænes, grøftes, opdyrkes eller indhegnes, ligesom der ej heller maa graves efter Grus, Sand eller Sten i Arealerne; Lyngbevoksningen paa Arealerne maa ikke slaas eller afbrændes; den Bevoksning, der nu som Følge af Selvsaaing findes paa Arealerne, skal af Ejeren fjernes i den et Aar efter, at Fredningen er endelig Vedtaget; Ejeren skal mindst en Gang hvert 5te Aar afhugge de Træer - Bjergfyr eller andet - der maa vokse op paa Arealerne; der maa ikke paa Arealerne rejses Master til Telefon- eller elektriske Ledninger eller andet, der kan virke forstyrrende for Udsynet; paa de fredede Arealer skal der være Ret til fri og uhindret gaaende Færdsel for alle".

Medlemmerne af nærværende Fredningsnævn er derhos enige om, at der hertil vil være at føje en omtrent saalydende Bestemmelse:

"Der skal være Ret til farbar Færdsel for alle og enhver, gaaende og kørende, ogsaa med Motorvogne, ad den Vej til Arealerne, der gaar til disse fra Syd til Nord gennem Plantagen, og som lige overfor Harrildgaard udmunder mod Syd i Vejen fra Ejstrup til Fæsterholt".

I Mødet den 29. Juni 1933 enedes begge Fredningsnævns Medlemmer om at tilbyde Arealernes Ejer, Godsejer Axel Castenschiold, Har-

rildgaard, et Beløb af 24 Kr. pr. ha, som Erstatning for en Fredning som ommeldt, hvilket Tilbud Ejeren modtog.

De Arealer, der paatænkes fredet, er derefter opmaalt og kortlagt af Landinspektør A. Zeffmann, Herning.

Efter det af denne udarbejdede Kort er Arealerne beliggende under Matr. Nr. 6b, 6c og 11h af Vester og Mellem Harrildgaarde, Ejstrup Sogn, med Areal 88.8560 ha, og Matr. Nr. 2d, 2e og 2f af Vognlundgaard, Rind Sogn, med Areal 77.8200 ha.

Herefter udgør det samlede Areal, der paatænkes fredet, 166.6760 ha, og den samlede Erstatning, beregnet efter 24 Kr. pr. ha, 4000 Kr. 22 Øre, afrundet til 4000 Kr., at fordeles med 2.132 Kr. 54 Øre, afrundet til 2.133 Kr. for Arealerne i Ejstrup Sogn og med 1867 Kr. 68 Øre, afrundet til 1867 Kr., for Arealerne i Rind Sogn. Af Erstatningen, 4000 Kr., udredes - i Henhold til den fornævnte Skrivelse af 15. Marts 1933 fra Bestyrelsen for "Lauritz og Augusta Dahl's Legater" - 1000 Kr. af bemeldte Legater, at fordeles med 533 Kr. for Arealerne i Ejstrup Sogn og 467 Kr. for Arealerne i Rind Sogn. Rester af Erstatningen 3000 Kr., fordeles med 1599 Kr. 93 Øre, afrundet til 1600 Kr., for Arealerne i Ejstrup Sogn og 1400 Kr. 07 Øre, afrundet til 1400 Kr., for Arealerne i Rind Sogn. - Under Hensyn til Erstatningens Størrelse og til, at Fredningen efter begge Fredningsnævns Formening har Betydning for hele Landet, samt til at Skanderborg og Ringkøbing Amtskommuner ikke har særlig Interesse for Fredningen, formener Fredningsnævnene, at to Trediedele af de resterende 3.000 Kr. bør udredes af Statskassen med 2.000 Kr., at fordele med 1066 Kr. 67 Øre for Arealerne i Ejstrup Sogn og 933 Kr. 33 Øre for Arealerne i Rind Sogn, og af Skanderborg Amtsrepartitionsfond og Ringkøbing Amtsrepartitionsfond med en Trediedel, 1000 Kr., at fordeles med 533 Kr. 33 Øre paa Skanderborg Amtsrepartitionsfond og med 466 Kr. 67 Øre paa Ringkøbing Amtsrepartitionsfond. Endvidere vil den samlede Erstatning, 4000 Kr., være at forrente med 4% p.a. fra Kendelsernes Dato at regne, at udrede af Statskassen af 2666 Kr. 67 Øre, af Skanderborg Amtsrepartitionsfond af 711 Kr. og af Ringkøbing Amtsrepartitionsfond af 622 Kr. 33 Øre.

Om samtlige de anførte Beregninger har begge Fredningsnævn erklæret sig enige i et af dem den 25. November 1933 afholdt Fællesmøde.

Paa "Harrildgaard", - hvorunder de foranførte Matr. Nr. - er tinglyst følgende Pantebehæftelser:

- 1) Obligation for 45.000 Kr. til Kreditforeningen af jydsk Landejendomsbesiddere, tinglyst i Tyrsting-Vrads Herreders Ret den 9. Januar 1918,
- 2) Skadesløsbrev for 20.000 Kr. til A/S Horsens Bank, tinglyst i samme Ret den 20. Februar 1918, og
- 3) Skadesløsbrev for 20.000 Kr. til A/S Skjelskør Spare-, Laane- og Diskontobank, tinglyst i samme Ret den 21. September 1921.

De paagældende Panthavere har hver for sig paastaet sig, helt eller delvist, tilkendt den Erstatning, der maatte blive fastsat for Fredningen.

Paa det ovennævnte, den 25. November 1933 afholdte Fællesmøde, har begge Fredningsnævn erklæret sig enige i, at da en Fredning som den omhandlede ikke formenes at forringe "Harrildgaard"s Handels- eller Brugsverdi, vil den fulde Erstatning være at udbetale til dennes Ejer, Godsejer Axel Castenschiold.

Nærværende Kendelse vil, forsaaavidt angaar den Del af Harrild Hede, der er beliggende i Ejstrup Sogn, være at tinglyse som Servitut paa Matr. Nr. 6b, 6c og 11h af Vester og Mellem Harrildgaarde, Ejstrup Sogn, af Hartkorn henholdsvis 3 Skp. 0 Fdk. 0 $\frac{3}{4}$ Alb., 2 Skp. 3 Fdk. 2 $\frac{3}{4}$ Alb. og 2 Alb. Med Hensyn til de herpaa tinglyste Hæftelser henvises til disse Ejendommers Blade i Tingbogen.

Grænserne for det fredede Areal fastsættes som angivet med rødt optrukne Linier paa det i Fredningsnævnets den 25. November 1933 afholdte Møde under Nr. 13 fremlagte Kort, af hvilket en Kalke vedhæftes den Udskrift af Kendelsen, der vil blive tinglyst.

Paataleretten med Hensyn til den ved nærværende Kendelse bestemte Servitut tillægges Fredningsnævnet for Skanderborg Amtsrads-kreds, eventuelt den Myndighed, som efter Lovgivningsmagtens Bestemmelser maatte træde i Nævnets Sted.

Da denne Kendelse vil medføre en Udgift for det Offentlige til Erstatningsudredelse af over 200 Kr., vil Kendelsen være at

forelægge Overfredningsnævnet til Kendelse og eventuelt videre Foranstaltning.

T h i b e s t e m m e s :

De Arealer af Matr. Nr. 6b, 6c og 11h af Vester og Mellem Harrildgaard, Ejstrup Sogn, der er vist indenfor de med rødt optrukne Linier paa det i Fredningsnævnets den 25. November 1933 afholdte Møde under Nr. 13 fremlagte Kort, fredes saaledes:

Arealerne fredes saaledes, at deres Jordoverflade stedse skal forblive henliggende i uforandret Stand. Som Følge heraf maa Arealerne ingensinde bebygges, beplantes, drænes, grøftes, opdyrkes eller indhegnes, ligesom der heller ikke maa graves efter Grus, Sand eller Sten i Arealerne;

Lyngbevoksningen paa Arealerne maa ikke slaas eller afbrændes;

den Bevoksning, der nu som Følge af Selvsaaning findes paa Arealerne, skal af Ejeren fjernes inden et Aar efter, at Fredningen er endelig vedtaget;

Ejeren skal mindst én Gang hvert 5te Aar afhugge de Træer - Bjergfyr eller andet - der maatte vokse op paa Arealerne;

der maa ikke paa Arealerne rejses Master til Telefon- eller elektriske Ledninger eller andet, der kan virke forstyrrende for Udsynet;

paa Arealerne skal der være Ret til fri og uhindret gaaende Færdsel for alle;

der skal være Ret til farbar Færdsel for alle og enhver, gaaende og kørende, ogsaa med Motorvogne, ad den Vej. til Arealerne, der gaar til disse fra Syd til Nord gennem Plantagen og som lige overfor Harrildgaard udmunder mod Syd i Vejen fra Ejstrup til Fæsterholt.

Nærværende Kendelse tinglyses som Servitut paa Matr. Nr. 6b, 6c og 11h af Vester og Mellem Harrild, Ejstrup Sogn.

Som Erstatning for den herpaa lagte Servitut erlægges til de paagældende Arealers Ejer, Godsejer Axel Castenschiold, Harrildgaard, 2.133 Kr., med Renter heraf 4% p.a. fra Dags Dato at regne indtil Betaling sker.

Af Erstatningen, 2.133 Kr., udredes 533 Kr. af "Lauritz

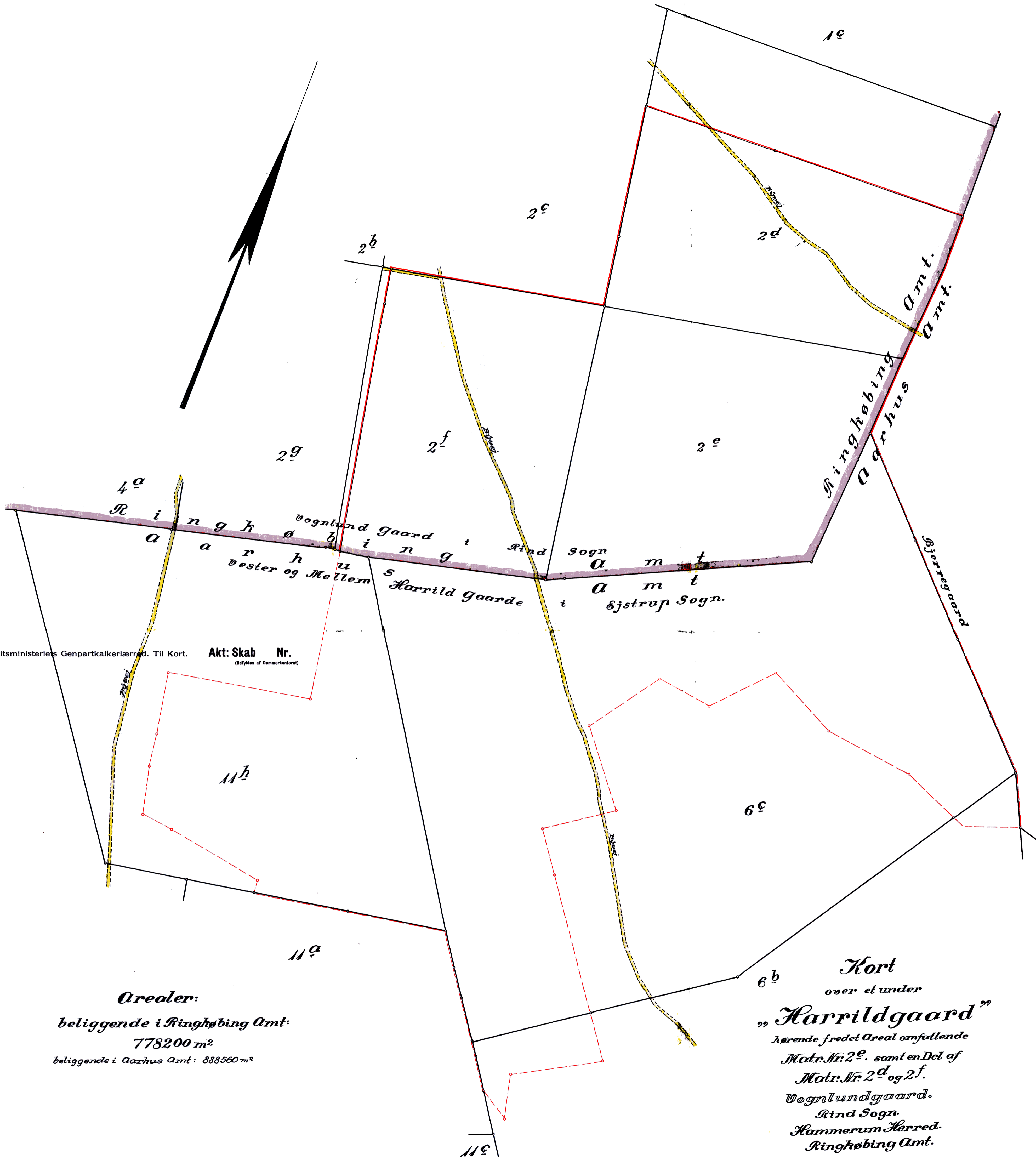
og Augusta Dahl's Legater", 1.066 Kr.67 Øre af Statskassen og
533 Kr.33 Øre af Skanderborg Amtsrepartitionsfond. Statskassen
og Skanderborg Amtsrepartitionsfond udreder Renterne af henholdsvis
1422 Kr. og 711 Kr.

Horsens, den 16. December 1933.

C. Melbye

Rasmus Rasmussen

P. Eriksen

Århus Amt
N. 601

Justitsministeriets Genpartkalkylærråd. Til Kort. Akt: Skab Nr. (Udfyldes af Dommerkontoret)

Orealer:
beliggende i Ringhøbing Amt:
778200 m²
beliggende i Århus Amt: 888560 m²

Kort
over et under
"Harrildgaard"
hørende fredet Areal omfattende
Matr. Nr. 2^e. samt en Del af
Matr. Nr. 2^d og 2^f.
Wognlundgaard.
Rind Sogn.
Hammerum Herred.
Ringhøbing Amt.
Udfærdiget Aar 1933 af

Landinspektør.

Maalestoksforhold = 1:4000

At denne Kort-Genpart er en nøjagtig Genpart af det originale Kort vedrørende Ejendommen
Mtr. Nr. 2^e, 2^d og 2^f Wognlundgaard, Rind Sogn attesteres herved.

Herring, d. 4. Sept. 1933

Navn: *[Signature]*
Landinspektør.

Bestillings-
Formular
Z-4 Fløj

Jensen & Kjeldskov A/S., København.

FREDNINGSNÆVNET >

1434.

Fredningsnævnet for Ringkøbing amt,
dommerkontoret, Holstebro.

24/5-54

U d s k r i f t
af

tinglysningsakten for Herning Herresret.

-o-o-o-o-o-o-o-o-

Matr.nr. 12 al, 12 am, 12 an
12 ap, 12 ar, 12 as, 12 at, 12 au af
Overisen, Bøgeskov m.v., Ikast sogn,
2 m, 3 d, 3 e af Christianshede, Bor-
ding sogn samt 2 a, 2 d, 3 e, 4 g Voulund,
Rind sogn.

Annelder: Direktoratet
for statsskovbruget.

D e k l a r a t i o n .

Nedennævnte arealer tilhørende den danske stat, direktoratet
for statsskovbruget:

matr.nr. 12 al, 12 am, 12 an, 12 ap, 12 ar, 12 as, 12 at og 12 au
af Over-Isen, Bøgeskov m.v., Ikast sogn, 2 m, 3 d og 3 e af Christi-
anshede, Bording sogn samt 2 a, 2 d, 3 e og 4 g Voulund, Rind sogn
i det omfang, som de anførte arealer er indlagt med blå farve på
vedhæftede kort, pålægges herved fredningsservitut om, at de skal
henligge i naturtilstand, og således:

- 1) at jordoverfladen stedse skal forblive henliggende i uforandret
stand, hvorfor arealerne ingensinde må bebygges, beplantes, drænes,
afgrøftes, opdyrkes eller indhegnes, ligesom der ikke må oprensnes
grøfter eller graves efter grus, sand, sten eller brunkul,
- 2) lyngvegetationen må ikke afslås, og slåning eller afgræsning
af græsvegetationen må ikke finde sted,

DIREKTORATETS NATURFREDNINGS-
OG LANDSKABSKONSULENT

20 MAR. 1975

- 3) alle nåletræer, plantede såvel som selvsåede, ender alene undtaget, fjernes ved statsskovvesenets foranstaltning ved hugst eller på anden måde inden forløbet af fem år og fremtidig inden udløbet af højst femårige perioder,
- 4) der må ikke rejses master til telefon e.l. eller opstilles iskegeboder e.l.,
- 5) gravhøjen på Isenbjerg reetableres ved statsskovvesenets foranstaltning i sit oprindelige omfang og efter aftale med Nationalmuseet inden forløbet af fem år.

Statsskovvesnet forbeholder sig dog ret til:

- a) at tage grus til eget brug på enkelte steder efter Naturfredningsrådets godkendelse,
- b) efter godkendelse af Naturfredningsrådet at bevare eller udlægge små arealer til vildtagre o.l.,
- c) at bevare, anlægge og vedligeholde brandlinier,
- d) at lade grefter, som er nødvendige af hensyn til afvanding af arealer, der grænser til de fredede områder, føre over disse,
- e) at anlægge og vedligeholde de for administrationen og tilsynet nødvendige veje og stier, herunder stier til højere punkter i terrænet for oversigt i brandtilfælde og lignende.

Udgifterne ved nærværende deklarations stempling og tinglysning afholdes af statsskovvesnet.

Påtaleberettiget er Naturfredningsrådet og Naturfredningsnævnet for Ringkøbing amt.

DIREKTORATET FOR STATSSKOVBRUGET, den 24. maj 1954.

P.D.V.

f. Vestergaard.

Indført i dagbogen for retskreds nr. 80, Herning købstad m.v.

den 2 - 6 1954.

Lyst: tingbog: Bd Ikast bl. D akt: skab K. nr. 601.

Rygaard.
cst.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Dommeren i Herning Herredsret, den 25. september 1961.

H. Roat Pedersen
H. Roat Pedersen.

stempel- og gebyrfri
til offentlig brug.

Bjerregård, Ejstrup Sogn

17

Vovlund

Vovlund Plantage

2d, 2e og 2f sammenlagt
til 2d

2d

Fredet

Matrikelkort i 1:4000

Del af

Vovlund.

Rind Sogn, Hammerum Herred.

Ringkøbing Amt.

Plan 16

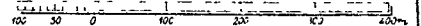
Sognet er inddelt i 26 planer

Trykt i juli 1957

Matrikelinspektoratet

500 Meter

Harrild By Ejstrup Sogn

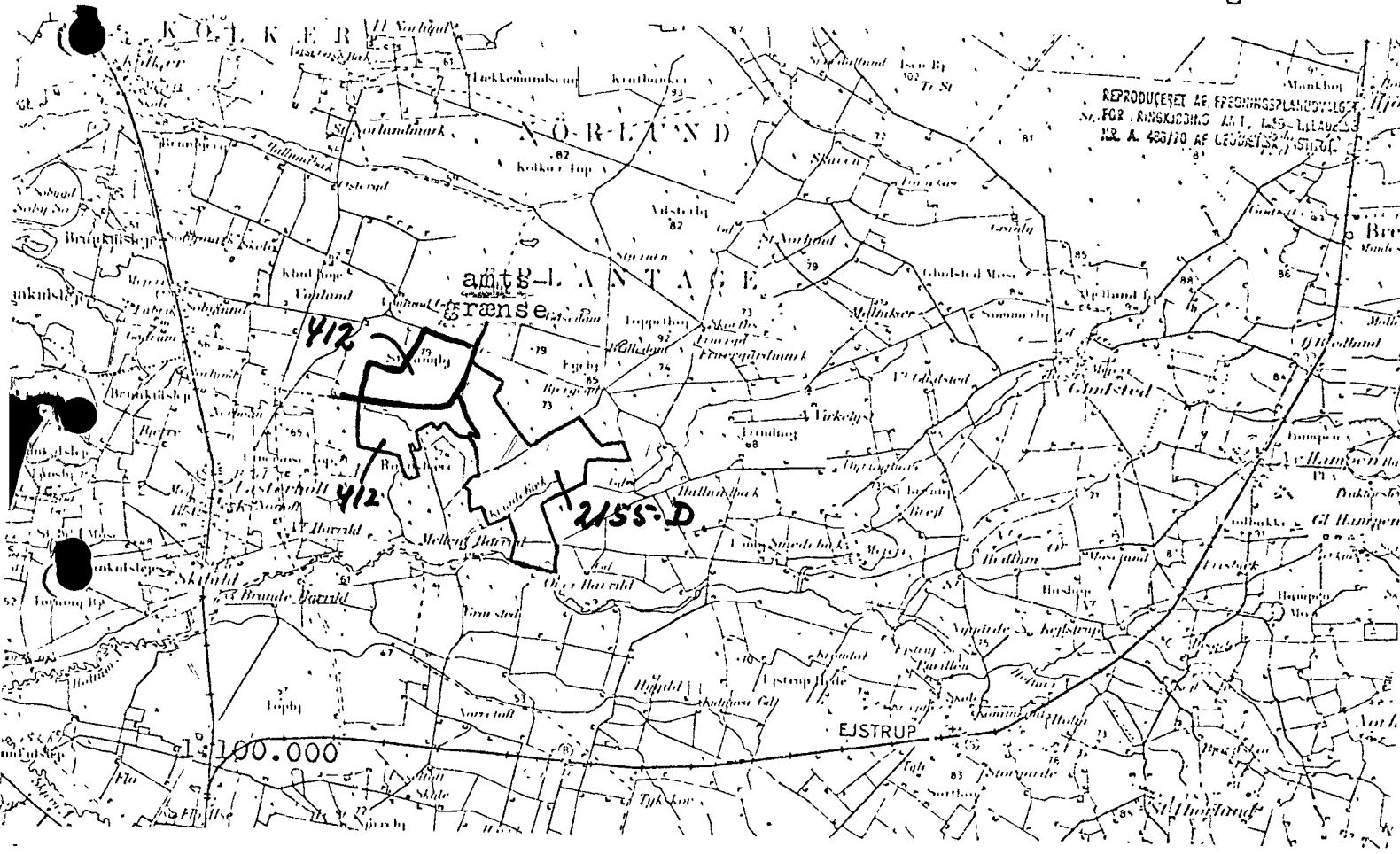
Matrikelkort 2507

Opmålingsdistrikt 119-13

Arealets navn Harild Hede

Sogn Rind

Komm. Herning

Areal. Ialt ca. 350 ha Fredet hede i Vejle og Ringkøbing amter. Heraf Ringkøbing amt ca. 110 ha. **Formål**

Fredningsnævnets kendelse af 16/12 1933.
Overfredningsnævnets kendelse af 30/6 1934.
Deklaration af 24/5 1954.
Bevarelse af naturtilstand.

Indhold

Status quo. Nåletræer, bortset fra enebær, skal fjernes ved Statsskovbrugets foranstaltning. Adgang for offentligheden.

Matr.nr. 2d Vovlund.

Ejer. Staten ved Statsskovbruget.

Påtaleret Fredningsnævnet og Naturfredningsrådet.

DISPENSATIONER>

Afgørelser – Reg. nr.: 00412.00

Dispensationer i perioden: 28-09-1961 - 16-03-195

Fredningsnævnet
for Skanderborg amt.

U D S K R I F T

af

Fredningsprotokol for Skanderborg amt.

.....

Ar 1961 den 28 september kl. 15 afholdt fredningsnævnet møde til behandling af
sag nr. 81/1961

Besigtigelse af fredede
arealer ved Harrildgaard.

Nævnet var repræsenteret ved formanden dommer Ryhave og det amtsrådsvalgte medlem Hans Mikkelsen.

Der fremlagdes

- 1) Skrivelse af 11. september 1961 fra Randbøl skovdistrikt.
- 2) Kort.

For distriktet mødte kgl. skovrider V. Halskov Hansen.
Der foretoges besigtigelse af de fredede arealer.

Der var blandt de mødte medlemmer af nævnet enighed om, at den ved overfredningsnævnet stadfæstede kendelse, lyst 18. juli 1934, forbeholdte fri færdsel ad den vej, der fører til den sydligste del af de af Harrild bys jorder fredede arealer, stadig bør opretholdes, idet der bør sikres offentlig adgang også med motor-køretøjer til en parkeringsplads på det af distriktet foreslåede sted ved afdeling nr. 154 nordgrænse.

Endvidere fandt nævnet, at en parkeringsplads ved Voulundvejen vil være ønskelig, således at publikum herfra til fods kan færdes i den nordlige del af det fredede område, hvorfra der er storslået udsigt udover heden.

Sidstnævnte parkeringsplads bør dog først etableres, når der er oprettet et nyt tilsynsmandssted i nærheden.

Efter besigtigelse af det fredede område, som af distriktet betegnes som "kæret" fandt nævnet, at dette område, der fortrinsvis henligger som vildtreservat, bør skånes for offentlig adgang.

Endelig bemærkes, at en stendysse, som af private er opstillet på en gravhøj, i det syd for Harrild vandmølle fredede område, virker stærkt forstyrrende og bør søges fjernet efter forhandling med nationalmuseet. Sagen sluttet. sign. Ryhave.

RANDBØL SKOVDISTRIKT

GØDDINGGAARD PR. RANDBØL
TELEFON RANDBØLDAL 19 . POSTKONTO 55967

Til

Naturfredningsrådet samt naturfrednings-
nævnene for Ringkøbing og Skanderborg amter.

Deres ref.

Deres skrivelse

Vort journalnr.

Dato

426

11 /9 1961

Vedr. fri færdsel til fredede heder ved Harrildgaard, Nørlund sognpart
under Randbøl distrikt.

I fredningsaerklæringer vedr. matr. nr. 6^b, 6^c, 11^h (nu 6^g, 11^h) af Vester og Møllen Harrildgaard, Ejstrup sogn, Skanderborg amt, lyst 21/12 1933, og vedrørende matr. nr. 2^d, 2^e, 2^f, nu 2^d Voulund, Rind sogn, Ringkøbing amt, lyst 27/12 1933, stadfæstet af overfredningsnævnet, lyst 18/7 1934, er der forbeholdt fri færdsel både for gående og kørende, også med motorvogn, ad den vej der fører til arealet fra syd, udgående fra kommunevejen mellem Ejstrup og Fæsterholt lige nord for Harrildgaard og derfra løbende mod nord gennem en plantage til sydkan-ten af arealet.

I udvidede fredningsaerklæringer vedrørende bl.a. matr. nr. 2^a, 2^d, 3^e og 4^g af Voulund, Rind sogn, Ringkøbing amt samt bl.a. 5^a, 6^g og 11^h Møllen Harrild, Ejstrup sogn, Skanderborg amt, begge lyst 2/6 1954, er ikke nævnt noget om publikums adgang til de fredede arealer.

For at skabe klare linier skal jeg herved tillade mig at forespørge de påtaleberettigede fredningsmyndigheder, om man ved den udvidede fredning forudsatte, at den gamle aerklæring stod ved magt, eller om man af hensyn til henlæggelse af arealerne så uforstyrret og urørt som muligt ønskede denne aerklæring gjort ugyldig.

I sidste tilfælde skal jeg henstille, at man fra fredningsnævnens side foranlediger aerklæringerne af henholdsvis 21/12 og 27/12 1933 og overfredningsnævnets stadfæstelse af 18/7 1934 aflyst.

I første tilfælde skal jeg udbede mig en udtalelse om, hvorvidt man vil fastholde publikums adgang til arealet ad vejen fra syd, eller om man eventuelt kunne tænke sig, at publikums adgang til de smukke arealer afløstes af en adgang fra nord fra Voulundvejen, som Ejstrup kommune

forts.

RAF 109/61

er gået ind for, gøres offentlig, subsidiært om man meget måtte ønske begge adgange til arealerne åbnet.

Nærlund skovpart, hvorpå de omhandlede arealer ligger, blev pr. 1/10 1959 overført fra Palsgaard skovdistrikt til Randbøl skovdistrikt. Ved overtagelsen fandt undertegnede skovrider den omhandlede vej spærret for motorkørsel ved opsætning af skilte.

Denne foranstaltning kunne jeg fuldtud forstå, da vejen i sin nuværende stand og bredde ikke egner sig for åbning til fri trafik for personmotorvogne, ligesom manglende ubygning af brandliniesystemet langs vejen gjorde brandfaren for fremherskende.

Da der imidlertid nu foreligger muligheder for, at der af vejfonden kan yles tilskud til udbygning af de af statsskovens veje, der åbnes for motorhørsel for publikum, er det min opgt, såfremt de påtænkte retlige fredningsmyndighederne stillingtagen dertil er positiv, at indbringe et forslag for statsskovdirektoratet, hvorefter den på vejlage kort med blåt viste ca. 1/00 m lange vej fra Njstrup-tastemolt vejen til det fredede areals sydkant ved ardeling nr. 154 nordgrænse udbygges til at kunne tage almindelig personmotorvogaskørsel, enten i to ca. 4 m brede baner på hver side af en nu eksisterende lyngklædt greft, eller i een så bred bane at to vogne kan mødes, samt efter hvilket forslag brandliniesystemet udbygges langs begge sider af vejen, således at man sikres mod tankeløs udkastning af aske og cigaretstumper fra bilerne. Dernæst tænkes foreslået oprettet en passende parkeringsplads syd for det fredede areals sydlige bakkekante, således at vognene ikke kan ses fra heden (mærket P₁).

Hvis man derimod er af den opfattelse, at publikum sikres tilstrækkelig adgang til arealerne fra den offentlige vej mod nord, vil jeg foreslå indrettet en parkeringsplads, mærket P₂ på kortet.

Denne sidste ordning er den for heden og plantagen mindst brandfarlige, forudsat at der, som det overvejes, oprettes et nyt tilsynsmandssted der i nærheden.

Publikums adgang til fods til de fredede arealer vil herfra lattes ved en nu anlagt brandlinie, der eventuelt senere vil blive udbygget til en "patroullievej" for opsynspersonalet.

Holder fredningsmyndighederne på, at begge adgangsveje bør åbnes,

forts.

skal ønsket blive forelagt direktoratet, idet jeg dog må udtale, at jeg ikke personlig kan anbefale lettelse af publikums adgang til hederne fra nord for tilstrækkeligt opsyn er sikret ved et nyt tiisynsmandsted.

Idet jeg afventer fredningsmyndighedernes udtalelse i sagen, erklærer jeg mig villig til at besøge arealerne sammen med repræsentanter for de interesserede fredningsmyndigheder (evt. een repræsentant der referer til de øvrige). Jeg skal i den forbindelse oplyse, at jeg er bortrejst 19-22/9, 25/9, 4/10 og 14-21/10.

N. Mathiasen Hansen

15/3-1962
København
29/10-1961

NATURFREDNINGSRÅDET

København 29/10-1961

J. nr. 178/61 (132)

Hr. skovrider Halskov Hansen.
Gøddinggaard pr. Randbøl.

Som svar på Deres skrivelse af 11. f.m. (journ. nr. 426) vedrørende de fredede heder ved Harrildgaard skal naturfredningsrådet tillade sig at oplyse, at den færdselsret, der er tillagt offentligheden ved overfredningsnævnets kendelse af 30. juni 1934, på de dengang i privat besiddelse værende arealer stadig står ved magt og ikke er ændret eller tænkt ændret ved de senere deklARATIONER af 2/6-1954 vedrørende forskellige yderligere arealer, der imidlertid sammen med de ovennævnte er erhvervet af stasskovvæsenet. En ændring i den ovennævnte færdselsret vil kun kunne gennemføres ved en tillægskendelse fra overfredningsnævnet og formentlig kun, såfremt de påtaleberettigede stiller forslag derom.

Man skal fra naturfredningsrådets side intet have at erindre imod, at man overvejer en ændring af adgangsforholdene enten ved, at den i den oprindelige fredningskendelse hjemlede adgangsvej nedlægges og erstattes af den af skovrideren foreslåede nordlige vej eller eventuelt ved, at begge veje åbnes for motorkørsel. Man vil fra rådets side gerne deltage i evt. forhandlinger, idet man er enig i, at en besigtigelse og forhandling på stedet formentlig vil være praktisk.

Det skal bemærkes, at ved den internationale naturfredningskongres' rundrejse i Jylland i 1954 havde skovrider Kierkgaard sat vejen i stand, således at den endog kunne befares af busser, og han havde ved arealets sydende endog etableret en slags rundkørsel, men disse foranstaltninger er måske allerede nu ødelagt af tidens tand.

P. r. v.

sign. R. Spärck

E k s t r a k t

af

kendelse, afsagt 16. december 1933 i sag nr. 1/1933 angående fredning af et hedeareal, Rind sogn, tilhørende godsejer Axel Castenskiold, Harildgaard.

T h i b e s t e m m e s :

.....

På det fredede areal skal der være ret til fri og uhindret gående færdsel for alle og enhver og til arealet skal der ligeledes være fri færdsel både for gående og kørende - også med motorvogne - ad den vej, der nu forefindes og fører til arealet fra syd, udgående fra kommunevejen mellem Ejstrup og Fasterholt lige nord for Harildgaard og derfra løbende mod nord gennem en plantage til sydkanten af arealet. Vejen er beliggende i Ejstrup sogn.

Denne kendelse tinglyses som servitut på matr. nr. 2 d, 2 e,^{og} 2 f Voulund, Rind sogn.

.....

Grum Schwensen.

Andreas Christiansen.

I. M. Bach.

cfr. *Exp*

/P.

Herning, den 16. marts 1995

R.A.F. 13/95

X Ikast kommune
Rådhuset
7430 Ikast

REG. NR. 0412.00

Ikast kommune, Rådhuset, 7430 Ikast, ansøger om tilladelse til at opstille en mindesten ved Isenbjerg, Ikast kommune. - Dekl. af 24. maj 1954.

Efter en besigtigelse den 14. marts 1995, hvori foruden nævnet deltog en repræsentant for Ikast kommune og Palsgård Skovdistrikt, skal nævnet i medfør af Naturbeskyttelseslovens § 50 tillade, at Ikast kommune som ansøgt nord for Isenbjerg på et nærmere udpeget sted opstiller en mindesten for de modstandsmænd, der under 2. verdenskrig modtog våben nedkastet af de allierede i området omkring Kærshovedgård, Vilsterbjerg og Isenbjerg.

Tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra tilladelsens meddelelse, jfr. Naturbeskyttelseslovens § 66, stk. 2.

Afgørelsen kan efter lov om Naturbeskyttelse, § 85, jfr. § 87 inden 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt, indbringes for Naturklagenævnet, der afgør klager, der er indgivet af miljøministeren eller indeholder spørgsmål, som efter nævnets vurdering har meget væsentlig interesse i forhold til lovens formål, idet miljøministeren afgør andre klager.

Klagen skal indgives skriftligt til dette fredningsnavn på den ovenfor anførte adresse.

En tilladelse må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Er klage iværksat, kan tilladelsen ikke udnyttes, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Det bemærkes, at ansøgeren ikke herved er fritaget for at søge eventuelle andre tilladelser, som lovgivningen måtte kræve.

Med venlig hilsen

H. Stamp

/GRM

Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del

Retten i Århus
Tinghuset, Vester Alle 10
8000 Århus C

Skov- og Naturstyrelsen
Midtjylland
midtjylland@sns.dk

Tlf. 86 12 20 77
Fax 86 19 71 91
E-mail:
{ HYPERLINK

"mailto:pho@domstol.dk" }

CVR 11 98 62 93

Den 19. februar 2009.

Vedrørende journal nr. 8901-01.2008.106 - ansøgning om tilladelse til hedepleje på Kolpendal Hede, Silkeborg Kommune.

Silkeborg Kommune har den 4. august 2008 modtaget en ansøgning om dispensation fra naturbeskyttelsesloven til hedepleje på Kolpendal Hede.

Der søges om tilladelse til at fjerne græs fra 2 aflange områder på heden. Det afslåede materiale fjernes med en lynghøster og der vil være let jordbearbejdning og knusning af græsrodde.

Formålet er at fremme lyngvegetationen og som sidegevinst at give større sikkerhed ved pleje med afbrænding af de øvrige arealer.

Fredningen

Området der ønskes plejet, er omfattet af Deklaration af 02/06-1954. Ifølge deklARATIONEN skal de fredede arealer henligge ”i deres nuværende tilstand”.

Silkeborg Kommune, Teknik- og Miljøafdelingen, har anført, at selve arealet hovedsageligt er dækket af græsserne bølget bunke, blåtop og med få spredte partier med hedelyng. Hvor bølget bunke er dominerende, er der ligeledes udbredt forekomst af tyttebær. Få steder ses spirende lyng i græsvegetationen. Enkelte steder er lyngen dog mere udbredt.

Der findes ikke fugtige områder indenfor det anmeldte område, men udelukkende tør hede. Ved kommunens besigtigelse var der stor forekomst af myrer og der blev observeret flere lærker, engpipere og en enkelt lille regnspeve.

Silkeborg Kommunes vurdering:

På baggrund af besigtigelse og gennemgang af tidligere besigtigelsesnotater, ansøgningsmaterialet og luftfotos fremgår arealet som en del af en større § 3 hede. Arealet er i Århus Amts Naturkvalitetsplan 2005 målsat: A. Det betyder, at der normalt kun gives tilladelse til indgreb, der understøtter naturtypekvaliteten.

Hele arealet ligger indenfor EF-habitatområde 49 Sepstrup Sande, Vrads Sande, Velling Skov og Palsgård Skov. Det aktuelle areal indeholder naturtype/udpegningsgrundlag 4030 Tørre dværgbusksamfund (heder). Tilstandsvurderingen for Kolpendal Hede er 3 (moderat tilstand), hvilket vil sige naturtypetilstanden næppe kan bevares på sigt uden indgreb og efterfølgende pleje.

Silkeborg Kommune vurderer at de anmeldte/ansøgte plejetiltag vil fremme udbredelsen af hedelyng på arealet og reducere forekomsten af græsserne blåtop og bølget bunke, som i dag er dominerende i store dele

af arealet. Plejetiltaget vurderes ligeledes at være til gavn for naturtypen 4030 Tørre dværgbusksamfund (heder) som blandt andet er udpegningsgrundlag for EF-habitatområdet.

Fredningsdeklarationen må tolkes således, at det er formålet at bevare heden. Øget kvælstofindhold i luften er imidlertid årsag til at græsarter som f.eks. blåtop invaderer heden på bekostning af bl.a. hedelyng. Hedepleje er derfor nødvendig for at bevare heden, der ellers vil gro til i græs og på sigt træer og buske.

På baggrund af ovenstående er det Silkeborg Kommunes opfattelse, at der bør gives tilladelse til det ansøgte.

Andre tilladelser

Det ansøgte kræver dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.

Silkeborg Kommune har den 28. august 2008 meddelt dispensation.

Fredningsnævnets bemærkninger og afgørelse:

Fredningsnævnet træffer afgørelse på det foreliggende skriftlige materiale.

Nævnet kan tiltræde, at fredningsdeklarationen må tolkes således, at det er formålet at bevare heden.

Nævnet kan endvidere tiltræde vurderingen foretaget af Silkeborg Kommune, Natur og Miljø, hvorefter plejetiltag i form af fjernelse af græs fra 2 aflange områder som ønsket vil fremme udbredelsen af hedelyng på arealet og reducere forekomsten af græsserne blåtop og bølget bunke, som i dag er dominerende i store dele af arealet. Plejetiltaget vurderes ligeledes at være til gavn for naturtypen 4030 Tørre dværgbusksamfund (heder) som blandt andet er udpegningsgrundlag for EF-habitatområdet.

Fjernelse af græs som anført findes derfor ikke at være i strid med fredningens formål, hvorfor nævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, herved meddeler tilladelse til det ansøgte.

Klagevejledning, jf. naturbeskyttelseslovens § 86 og § 87:

Der kan inden 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt, klages til Naturklagenævnet over afgørelsen.

En eventuel klage skal indgives skriftligt til Fredningsnævnet, som derefter vil fremsende sagen til Naturklagenævnet.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af klagen, at klageren indbetaler et gebyr på 500,- kr. til Naturklagenævnet.

Naturklagenævnet vil sende klageren en opkrævning på gebyret, når nævnet har modtaget sagen fra Fredningsnævnet.

Naturklagenævnet vil ikke påbegynde behandlingen af klagen, før gebyret er modtaget.

Rettidig klage har opsættende virkning for den påklagede afgørelse, med mindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Tilladelsen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet uden at klage er modtaget.

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden tre år fra i dag, jf. naturbeskyttelseslovens § 66, stk. 2.

Klageberettigede er:

Adressaten for afgørelsen,

ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,

offentlige myndigheder,

lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,

landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og

landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Med venlig hilsen

Per Holkmann Olsen

Denne afgørelse er pr mail fremsendt til :

Skov- og Naturstyrelsen, Midtjylland, { [HYPERLINK "mailto:midtjylland@sns.sk"](mailto:midtjylland@sns.sk) }

Jens Otto Buus, Skov- og Naturstyrelsen, Midtjylland, { [HYPERLINK "mailto:job@sns.dk"](mailto:job@sns.dk) }

Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø, { [HYPERLINK "mailto:dn@dn.dk"](mailto:dn@dn.dk) }

By- og Landskabsstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø, { [HYPERLINK "mailto:blst@blst.dk"](mailto:blst@blst.dk) }

Det Centrale Fredningsregister, Haraldsgade 53, 2100 København Ø, { [HYPERLINK "mailto:blstnatur@blst.dk"](mailto:blstnatur@blst.dk) }

Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité v/ Pernille Ingemann, Præstevangen 59, 8643 Ans By, { [HYPERLINK "mailto:silkeborg@dn.dk"](mailto:silkeborg@dn.dk) }

Det ministerieudpegede medlem af nævnet, Jytte Heslop, Katterhøjvej 4, 8270 Højbjerg, { [HYPERLINK "mailto:jytte.heslop@gmail.com"](mailto:jytte.heslop@gmail.com) }

Det kommunevalgte medlem af nævnet, Søren Stauning Goldmann, Silkeborgvej 11, 8653 Them, { [HYPERLINK "mailto:soeren.goldmann@silkeborg.dk"](mailto:soeren.goldmann@silkeborg.dk) }

Silkeborg Kommune, Natur- og Miljøsektionen, Søvej 1-3, 8600 Silkeborg, { [HYPERLINK "mailto:teknisk@silkeborg.dk"](mailto:teknisk@silkeborg.dk) }

{ [HYPERLINK "mailto:KristofferEgelund.Jorgensen@silkeborg.dk"](mailto:KristofferEgelund.Jorgensen@silkeborg.dk) }

Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del

Retten i Århus
Tinghuset, Vester Alle 10
8000 Århus C

Skov- og Naturstyrelsen
Midtjylland
midtjylland@sns.dk

Tlf. 86 12 20 77
Fax 86 19 71 91
E-mail:
{ HYPERLINK

"mailto:pho@domstol.dk" }

CVR 11 98 62 93

Den 19. februar 2009.

Vedrørende journal nr. 8901-01.2008.137 - ansøgning om tilladelse til afgræsning med får på Kolpendal Hede, matr. nr. 3a, 3g og 2cu Godrum, Vrads, Silkeborg Kommune.

Silkeborg Kommune har den 1. oktober 2008 modtaget en ansøgning om dispensation fra naturbeskyttelsesloven til hedepleje i form af afgræsning med får på Kolpendal Hede.

Fredningen

Heden ligger inden for fredning. Arealet er fredet den 24. maj 1954 reg nr. 215504.

Fredningens formål er at arealerne skal henligge i naturtilstand.

Ifølge fredningens bestemmelser vedrørende afgræsning gælder, at slåning og afgræsning af lyng- og græsvegetationen ikke må finde sted (jf. deklARATIONENS pkt. 2).

Ansøgningen

Der søges om etablering af fåregræsning på matr. nr. 3a, 3g og 2cu Godrum, Vrads. Ansøgning med kort materiale er fremsendt til Fredningsnævnet.

Heden er kraftig græsbevokset med bølget bunke og blåtop, græsningen ønskes igangsat for at fremme en mere udpræget lyngvegetation.

Arealet har ikke tidligere været afgræsset, græsningstryk vil i opstart være 1 moderdyr med lam/ha, alt afhængig af udviklingen vil græsningstrykket blive tilpasset hertil.

Der er ansøgt og bevilget MVJ tilskud til arealet fra 2009.

Silkeborg Kommunes bemærkninger:

På baggrund af en besigtigelse i august 2008 og gennemgang af tidligere besigtigelsesnotater, ansøgningsmaterialet og luftfotos fremgår arealet som en del af en større § 3 hede. Arealet er i Århus Amts Naturkvalitetsplan 2005 målsat: A. Det betyder, at der normalt kun gives tilladelse til indgreb, der understøtter naturtypekvaliteten.

Hele arealet ligger indenfor EF-habitatområde 49 Sepstrup Sande, Vrads Sande, Velling Skov og Palsgård Skov. Det aktuelle areal indeholder naturtype/udpegningsgrundlag 4030 Tørre dværgbusksamfund (heder). Tilstandsvurderingen for Kolpendal Hede er 3 (moderat tilstand), hvilket vil sige naturtypetilstanden næppe kan bevares på sigt uden indgreb og efterfølgende pleje.

Silkeborg Kommune vurderer at de anmeldte/ansøgte plejetiltag i form af afgræsning med får vil fremme udbredelsen af hedelyng på arealet og reducere forekomsten af græsserne blåtop og bølget bunke, som i dag er dominerende i store dele af arealet. Plejetiltaget vurderes ligeledes

at være til gavn for naturtypen 4030 Tørre dværgbusksamfund (heder) som blandt andet er udpegningsgrundlag for EF-habitatområdet.

Fredningsdeklarationen må tolkes således, at det er formålet at bevare heden. Øget kvælstofindhold i luften er imidlertid årsag til at græsarter som f.eks. blåtop invaderer heden på bekostning af bl.a. hedelyng. Hedepleje er derfor nødvendig for at bevare heden, der ellers vil gro til i græs og på sigt træer og buske.

På baggrund af ovenstående er det Silkeborg Kommunes opfattelse, at der bør gives tilladelse til det ansøgte.

Andre tilladelser

Det ansøgte kræver tilladelse efter naturbeskyttelseslovens §3, samt en konsekvensvurdering for plejetiltagets betydning for udpegningsgrundlaget for habitatområdet. Silkeborg Kommune har den 5. oktober 2008 meddelt dispensation.

Fredningsnævnets bemærkninger og afgørelse:

Fredningsnævnet træffer afgørelse på det foreliggende skriftlige materiale.

Nævnet kan tiltræde, at fredningsdeklarationen må tolkes således, at det er formålet at bevare heden. Nævnet kan endvidere tiltræde vurderingen foretaget af Silkeborg Kommune, Natur og Miljø, hvorefter plejetiltag i form af afgræsning med får vil fremme udbredelsen af hedelyng på arealet og reducere forekomsten af græsserne blåtop og bølget bunke, som i dag er dominerende i store dele af arealet. Plejetiltaget vurderes ligeledes at være til gavn for naturtypen 4030 Tørre dværgbusksamfund (heder) som blandt andet er udpegningsgrundlag for EF-habitatområdet.

Afgræsning findes derfor ikke at være i strid med fredningens formål, hvorfor nævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, herved meddeler tilladelse til det ansøgte.

Klagevejledning, jf. naturbeskyttelseslovens § 86 og § 87:

Der kan inden 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt, klages til Naturklagenævnet over afgørelsen. En eventuel klage skal indgives skriftligt til Fredningsnævnet, som derefter vil fremsende sagen til Naturklagenævnet.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af klagen, at klageren indbetaler et gebyr på 500,- kr. til Naturklagenævnet.

Naturklagenævnet vil sende klageren en opkrævning på gebyret, når nævnet har modtaget sagen fra Fredningsnævnet.

Naturklagenævnet vil ikke påbegynde behandlingen af klagen, før gebyret er modtaget.

Rettidig klage har opsættende virkning for den påklagede afgørelse, med mindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Tilladelsen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet uden at klage er modtaget.

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden tre år fra i dag, jf. naturbeskyttelseslovens § 66, stk. 2.

Klageberettigede er:

Adressaten for afgørelsen,
ejer af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
offentlige myndigheder,
lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Med venlig hilsen

Per Holkmann Olsen

Denne afgørelse er pr mail fremsendt til :

Skov- og Naturstyrelsen, Midtjylland, { HYPERLINK "mailto:midtjylland@sns.sk" }

Jens Otto Buus, Skov- og Naturstyrelsen, Midtjylland, { HYPERLINK "mailto:job@sns.dk" }

Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø, { HYPERLINK "mailto:dn@dn.dk" }

By- og Landskabsstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø, { HYPERLINK "mailto:blst@blst.dk" }

Det Centrale Fredningsregister, Haraldsgade 53, 2100 København Ø, { HYPERLINK "mailto:blstnatur@blst.dk" }

Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité v/ Pernille Ingemann, Præstevangen 59, 8643 Ans By, { HYPERLINK "mailto:silkeborg@dn.dk" }

Det ministerieudpegede medlem af nævnet, Jytte Heslop, Katterhøjvej 4, 8270 Højbjerg, { HYPERLINK "mailto:jytte.heslop@gmail.com" }

Det kommunevalgte medlem af nævnet, Søren Stauning Goldmann, Silkeborgvej 11, 8653 Them, { HYPERLINK "mailto:soeren.goldmann@silkeborg.dk" }

Silkeborg Kommune, Natur- og Miljøsektionen, Søvej 1-3, 8600 Silkeborg, { HYPERLINK "mailto:teknisk@silkeborg.dk" }

{ HYPERLINK "mailto:KristofferEgelund.Jorgensen@silkeborg.dk" }

FREDNINGSNÆVNET FOR MIDTJYLLAND, VESTLIG DEL

Herning, 16. april 2009

FRD 63/2008

By- og Landskabsstyrelsen ^{Medtaget i} By- og Landskabsstyrelsen
Haraldgade 53
2100 København Ø.
17 APR. 2009

Ikast-Brande kommune er d.d. tilskrevet således:

"Ikast-Brande kommune, Centerparken 1, 7330 Brande, ansøger om tilladelse til hedepleje på Kolpendal Hede på matr. nr. 3 e og 2 m, Christianshede by, Bording. – Deklaration af 24. maj 1954.

Ved en deklARATION fra 24. maj 1954 blev arealer på Kolpendal Hede fredet. I deklARATIONEN blev det blandt andet bestemt, at arealerne *"skal henligge i naturtilstand, og således....*

- 1) at jordoverfladen stedse skal forblive henliggende i uforandret stand, ...*
- 2) lyngvegetationen må ikke afslås, og slåning eller afgræsning af græsvegetationen må ikke finde sted.*

...

Påtaleberettiget er Naturfredningsrådet og Naturfredningsnævnet for Ringkøbing amt."

Fra Ikast-Brande kommune er modtaget en ansøgning fra Skov- og Naturstyrelsen om tilladelse til hedepleje i form af afhøstning, let jordbearbejdning og knusning af græsrødder på ca. 4 ha samt afgræsning af ca. 53 ha hede. Formålet med hedeplejen er at fremme lyngvegetationen.

Ikast-Brande kommune har givet den nødvendige dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 og har anbefalet, at fredningsnævnet også giver tilladelse.

Miljøcenter Ringkøbing har den 18. marts 2009 skrevet følgende til fredningsnævnet: *"...Miljøcenter Ringkøbing har efterfølgende været i kontakt med skovfoged Otto Buus, Skov- og Naturstyrelsen Midtjylland, og fået oplyst, hvilke konkrete planer, der er for afgræsningen. Der er planlagt ekstensiv fåregræsning med ca. 1 moderdyr pr. hektar og græsningen er i første omgang aftalt for en 5-årig periode med fåreholder. Perioden strækkes dog til 6 år, hvis fåreholder har behov for tid til at finde andet areal til sine dyr, såfremt græsningsaftalen ikke forlænges. SNS vil vurdere græsningens effekt på naturtilstanden og justere græsningstrykket hvis nødvendigt. Otto Buus har endvidere oplyst, at pletafbrænding ikke er forsvarlig før efter en afgræsning, da det er meget vanskelig at styre en afbrænding med hedens nuværende høje plantebiomasse. Afgræsning er derfor en forudsætning for at kunne udføre en mere varieret hedepleje over tid.*

Med disse supplerende oplysninger har Miljøcenter Ringkøbing ingen betænkeligheder ved afgræsningen og kan støtte, at der dispenseres fra fredningsbestemmelserne med hensyn til afgræsning om området. Det anbefales samtidig, at der ikke tilskudsfodres for ikke at tilføre området næring. ..."

RETTEEN I HERNING, 2. AFDELING

Nygade 3, 7400 Herning

Tlf. 97 22 22 00 - E-mail: midtjyllandvest@fredningsnaevn.dk

FREDNINGSNÆVNET FOR MIDTJYLLAND, VESTLIG DEL

Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del, har i to afgørelser af 19. februar 2009 givet tilladelse til samme type hedepleje på tilstødende arealer på Kolpendal Hede beliggende i Silkeborg kommune, da det ansøgte ikke findes at være i strid med fredningens formål, ligesom plejetiltagene findes at være til gavn for naturtypen 4030 Tørre dværgbusksamfund, som blandt andet er udpegningsgrundlag for EF-habitatområdet.

Sagen er behandlet af nævnets formand alene efter § 10, stk. 5, i forretningsordenen for Fredningsnævnet.

Jeg skal hermed på nævnets vegne i medfør af Naturbeskyttelseslovens § 50, meddele tilladelse til, at Skov- og Naturstyrelsen som ansøgt hedeplejer i form af afhøstning, let jordbearbejdning og knusning af græsrodde på ca. 4 ha samt afgræsning og afbrænding af ca. 53 ha hede, idet dette hverken findes at være i strid med fredningens formål eller vil skade udpegningsgrundlaget for EF-habitatområde 49.

Jeg har især lagt vægt på, at en vis pleje af heden er nødvendig for at fremme lyngvegetationen og dermed bevare heden på sigt, hvilket er formålet med fredningsdeklarationen.

Tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra tilladelsens meddelelse, jfr. Naturbeskyttelseslovens § 66, stk. 2.

Afgørelsen kan efter lov om Naturbeskyttelse, § 78, stk. 3, jfr. § 87 inden 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt, påklages til Naturklagenævnet.

Klagen skal indgives skriftligt til dette fredningsnævnet på den nedenfor anførte adresse.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af Deres klage, at De indbetaler et gebyr på 500 kr. til Naturklagenævnet. Nævnet vil sende Dem en opkrævning på gebyret, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Naturklagenævnet vil ikke påbegynde behandlingen af klagen, før gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Naturklagenævnets hjemmeside www.nkn.dk

Gebyret tilbagebetales, hvis der gives helt eller delvist medhold i klagen.

En tilladelse må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Er klage iværksat, kan tilladelsen ikke udnyttes, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Det bemærkes, at ansøgeren ikke herved er fritaget for at søge eventuelle andre tilladelser, som lovgivningen måtte kræve",

hvilket herved meddeles til Deres orientering.

Med venlig hilsen

Henrik S. Stamp

Herning, den 15. oktober 2010

FRD 3/2010

By- og Landskabsstyrelsen
Haraldgade 53
2100 København Ø.

Modtaget i
By- og Landskabsstyrelsen

19 OKT. 2010

Herning kommune og Ikast-Brande kommune er d.d. tilskrevet således:

"Supplement til fredningerne for Harrild Hede og Nørlund Plantage.

I en deklaration tinglyst 2. juni 1954 vedr. fredning af Nørlund Plantage, anføres det i pkt. 2: *"Lyngvegetationen må ikke afslås, og slåning eller afgræsning af græsvegetation må ikke finde sted"*.

En kendelse fra Overfredningsnævnet af 30. juni 1934 stadfæstede kendelser af 16. december 1933 vedrørende Harrild Hede. Heri er følgende bestemmelse: *"Lyngbevoksningen på arealerne maa ikke slaas eller afbrændes."*

Fra Ikast-Brande og Herning kommune er modtaget en ansøgning om tilladelse til gennem en 3-årig periode at foretage hedepleje på Harrild Hede og Nørlund Plantage.

Ansøgningen har været forelagt Miljøcenter Ringkøbing, der den 24. marts 2010 har skrevet: *"Fredningsnævnet har anmodet Miljøcenter Ringkøbing om bemærkninger til Herning og Ikast-Brande kommuners skrivelse om supplement til fredningerne for Harrild Hede og Nørlund Plantage, herunder især om det vurderes muligt og tilstrækkeligt med en dispensation, der åbner mulighed for pleje af arealerne, eller om en egentlig ændring af fredningerne er nødvendig.*

Videre ønskes Miljøcenter Ringkøbing's bemærkninger til om den påtænkte pleje er i strid med Natura 2000 planlægningen.

Begge fredninger har til formål at sikre, at arealerne "henligger i naturtilstand". Det præciseres i kendelserne, at der ikke må foretages jordbearbejdning, afbrænding eller slåning af lyng, m.m., men at nåletræer med undtagelse af Alm. Ene skal fjernes.

Intentionen i fredningerne er således at sikre det lysåbne hede-landskab med karakteristiske elementer som dværgbuskhede, samt at vandløbet Kvindebækken med omgivelser henligger i samme tilstand, som det var på fredningstidspunktet.

Det åbne træløse landskab i Vesteuropa er imidlertid et resultat af bøndernes brug af ild gennem de seneste ca. 5000 år, samt hedebonders udnyttelse af lyngtørv m.m. Således er status quo-fredninger, hvor kulturlandskaber beskyttes mod menneskelige aktiviteter ikke i overensstemmelse med intentionen om opretholdelse af den naturtilstand, man gerne vil bevare. Der er taget højde for dele af denne problematik gennem påbud om fjernelse af op-

---

vækst af nåletræer, men for at imødekomme ønsket om en varieret hedepleje til gavn for hedens og bækkekløfternes naturlige dyre- og planteliv, kræves en revision af fredningsbestemmelserne eller subsidiært en dispensation.

Miljøcenter Ringkøbing er enige i, at det er nødvendigt og ønskeligt, at der foretages plejeindgreb på arealerne, der flere steder er ved at ændre karakter fra dværgbuskdomineret hede til græshede eller degenereret blåtop-domineret våd hede/tørvelavning.

Til spørgsmålet om dispensation versus ændring af fredningskendelsen er Miljøcenteret af den opfattelse, at begge er den bedste løsning, forstået på den måde, at der er et behov for at kunne iværksætte pleje indenfor kort tid, noget der kan sikres via en dispensation. Der eksisterer imidlertid ligeledes et behov for at modernisere fredningskendelsen. I medfør af Lov om Miljømål er staten i disse år ved at udarbejde bindende retningslinjer for forvaltningen af alle Natura 2000 områder i landet, således også for de her omfattede arealer. Da planerne skal gennem en høringsfase og derfor ikke er endelige, vil MC-Ringkøbing anbefale, at der gives en f.eks. 3-årig dispensation til førstegangs-pleje af arealerne, samt at fredningerne tages op til revision umiddelbart efter den statslige del af Natura 2000-planprocessens afslutning i 2011.

En dispensation fra fredningskendelsernes formuleringer vedrørende forbud mod jordbearbejdning, afbrænding eller slåning af lyng, m.m. bør gives, således at disse indgreb kan benyttes i den generelle pleje. Dog bør jordbearbejdning og slåning ikke kunne anvendes på arealer med indlandsklit, da klitstrukturen herved ødelægges over tid. Klitstrukturen er meget vigtig i forhold til at understøtte varierede levesteder. Endvidere bør dispensationen give hjemmel til at fjerne ikke kun nåletræer med undtagelse af ene, men også anden opvækst, som vurderes uhensigtsmæssig i forhold til områdernes målsætninger. Det kunne for eksempel være pil og birk på moseflader.

Med henblik på at sikre plejehjemmel med relevante metoder og for præcisering af nødvendigheden af varieret hedepleje på mindre arealer fremadrettet, vil en egentlig revision af fredningerne for området med krav om godkendelse af plejeplaner være at foretrække på længere sigt.

For hedenaturtyperne er det for eksempel særdeles vigtigt, at der i plejen tages hensyn til økologiske nicher, så karakteristiske og truede varmekrævende leddyr kan leve der, samt at der skabes mulighed for opretholdelse af den høje diversitet af karsporeplanter (arter af ulvefod) i området, hvoraf flere er pionerplanter, og således har specifikke krav til levesteder. Udfordringen vil her bestå i at få indarbejdet i plejeforskrifterne/fredningen, at en hede består af en række vidt forskellige biotoper med hver deres specielle planter og dyr. Det kan være forskelle i jordbund, soleksponering, fugtighedsforhold, tidligere plejepåvirkning/udnyttelse osv.

En nødvendig dispensation til iværksættelse af naturpleje bør således tage hensyn til disse dels generelle forhold vedrørende hedepleje, dels intentionen i fredningerne, henholdsvis den overordnede målsætning for Natura 2000 planen.”

Ansøgningen er forelagt Danmarks Naturfredningsforening, der ikke har haft indsigelser mod det ansøgte.

FREDNINGSNÆVNET FOR MIDTJYLLAND, VESTLIG DEL

Sagen er behandlet af nævnets formand alene efter § 9, stk. 4 i Forretningsordenen for Fredningsnævn.

Jeg skal hermed på nævnets vegne i medfør af Naturbeskyttelseslovens § 50 meddele tilladelse til, at der i Harrild Hede og Nørlund Plantage som ansøgt gennemføres en hedepleje.

Tilladelsen gives på de vilkår, Miljøcenter Ringkøbing har anbefalet i brevet af 24. marts 2010.

Jeg har især lagt vægt på vurderingen fra Miljøcenter Ringkøbing om, *"at det er nødvendigt og ønskeligt, at der foretages plejeindgreb på arealerne, der flere steder er ved at ændre karakter fra dværgbuskdomineret hede til græshede eller degenereret blåtop-domineret våd hede/tørvelavning"*. Formålet med fredningerne var at bevare den lyngklædte hede. Jeg har også lagt vægt på miljøcentrets vurdering af, at hedeplejen ikke vil være i strid med den overordnede målsætning for Natura 2000 planen.

Tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra tilladelsens meddelelse, jfr. Naturbeskyttelseslovens § 66, stk. 2.

Afgørelsen kan efter lov om Naturbeskyttelse, § 78, stk. 3, jfr. § 87 inden 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt, påklages til Naturklagenævnet.

Klagen skal indgives skriftligt til dette fredningsnævn på den nedenfor anførte adresse.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af Deres klage, at De indbetaler et gebyr på 500 kr. til Naturklagenævnet. Nævnet vil sende Dem en opkrævning på gebyret, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Naturklagenævnet vil ikke påbegyn- de behandlingen af klagen, før gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Naturklagenævnets hjemmeside www.nkn.dk

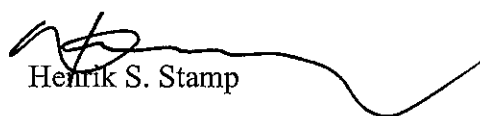
Gebyret tilbagebetales, hvis der gives helt eller delvist medhold i klagen.

En tilladelse må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Er klage iværksat, kan tilladel- sen ikke udnyttes, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Det bemærkes, at ansøgeren ikke herved er fritaget for at søge eventuelle andre tilladelser, som lovgivningen måtte kræve"

hvilket herved meddeles til Deres orientering.

Med venlig hilsen

Henrik S. Stamp

Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del
(midtjyllandoest@fredningsnaevn.dk)

Den 1. maj 2024

FN-MJØ-157-2023. Afgræsning på Kolpendal Hede

Fredningsnævnet modtog den 8. december 2023 Naturstyrelsen Søhøjlandets ansøgning om dispensation til ændring af græsningstype på Kolpendal Hede.

Ansøgningen omfatter matr.nr. 3a, 3g og 2cu Godrum, Vrads og 2n St. Hjøllund, Vrads, som delvis er omfattet af fredningsnævnets afgørelse af 24. maj 1954 om fredning af Nørlund Plantage. Ansøgningen omfatter endvidere matr.nr. 3e og 2m Christianshede By, Bording, som delvis er omfattet af fredningsnævnets afgørelse af 24. maj 1954 om fredning af Harrild Hede.

Ansøgningen vedrører således arealer inden for både fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del og fredningsnævnet for Midtjylland, vestlig del.

Miljøstyrelsen har den 8. april 2024 henvist ansøgningen til behandling af fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del, jf. naturbeskyttelseslovens § 35, stk. 7.

Fredningsnævnet meddeler dispensation. Begrundelsen for afgørelsen er anført nedenfor i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

I fredningsnævnets afgørelse har deltaget medlemmerne af fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del og det ministerudpegede og det kommunalt valgte medlem af fredningsnævnet for Midtjylland, vestlig del, jf. naturbeskyttelseslovens § 35, stk. 7.

Fredningerne

Ejendommene matr.nr. 3a, 3g og 2cu Godrum, Vrads og 2n St. Hjøllund, Vrads, er delvis omfattet af fredningsnævnets afgørelse af 24. maj 1954 om fredning af Nørlund Plantage.

Fredningen har ikke en formålsbestemmelse, men det fremgår, at ejendommene pålægges en fredningsservitut om, at de skal henligge i naturtilstand med en række nærmere fastsatte bestemmelser. Det er således fredningens intention at bevare de lysåbne hedeområder med de karakteristiske elementer, der knytter sig til heden. Det fremgår af fredningsbestemmelserne bl.a., at jordoverfladen stedse skal forblive henliggende i uforandret stand, hvorfor arealerne ingensinde må bebygges, beplantes, drænes, afgrøftes, opdyrkes eller indhegnes, ligesom der ikke må oprenses grøfter eller graves efter grus, sand, sten eller brunkul. Lyngvegetationen må ikke afslås, og slåning eller afgræsning af græsvegetationen må ikke finde sted. Alle nåletræer, plantede såvel som selvsåede, enebær alene undtaget, fjernes ved statskovvæsenets foranstaltning ved hugst eller på anden måde inden forløbet af fem år og fremtidig inden udløbet af højst femårige perioder.

Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del meddelte den 19. februar 2009 med følgende begrundelse dispensation til at etablere fåregræsning på matr.nr. 3a, 3g og 2cu Godrum, Vrads (journal nr. 8901-01.2008.137):

”Nævnet kan tiltræde, at fredningsdeklarationen må tolkes således, at det er formålet at bevare heden. Nævnet kan endvidere tiltræde vurderingen foretaget af Silkeborg Kommune, Natur og Miljø, hvorefter plejetiltag i form af afgræsning med får vil fremme udbredelsen af hedelyng på arealet og reducere forekomsten af græsserne blåtop og bølget bunke, som i dag er dominerende i store dele af arealet. Plejetiltaget vurderes ligeledes at være til gavn for naturtypen 4030 Tørre dværgbusksamfund (heder) som blandt andet er udpegningsgrundlag for EF-habitatområdet. Afgræsning findes derfor ikke at være i strid med fredningens formål, hvorfor nævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, herved meddeler tilladelse til det ansøgte.”

Ejendommene matr.nr. 3e og 2m Christianshede By, Bording, er delvis omfattet af fredningsnævnets afgørelse af 24. maj 1954 om fredning af Harrild Hede.

Fredningen har ikke en formålsbestemmelse, men det fremgår, at ejendommene pålægges en fredningsservitut om, at de skal henligge i naturtilstand med en række nærmere fastsatte bestemmelser. Det er således fredningens intention at bevare de lysåbne hedeområder med de karakteristiske elementer, der knytter sig til heden. Det fremgår af fredningsbestemmelserne bl.a., at jordoverfladen stedse skal forblive henliggende i uforandret stand, hvorfor arealerne ingensinde må bebygges, beplantes, drænes, afgrøftes, opdyrkes eller indhegnes, ligesom der ikke må oprenses grøfter eller graves efter grus, sand, sten eller brunkul. Lyngvegetationen må ikke afslås, og slåning eller afgræsning af græsvegetationen må ikke finde sted. Alle nåletræer, plantede såvel som selvsåede, enebær alene undtaget, fjernes ved statskovvæsenets foranstaltning ved hugst eller på anden måde inden forløbet af fem år og fremtidig inden udløbet af højst femårige perioder.

Fredningsnævnet for Midtjylland, vestlig del meddelte den 16. april 2009 med følgende begrundelse dispensation til at foretage hedepleje bl.a. i form af fåreafræsning på matr.nr. 3e og 2m Christianshede By, Bording (FRD 63/2008):

”Jeg skal herved på nævnets vegne i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, meddele tilladelse til, at Skov- og Naturstyrelsen som ansøgt hedeplejer i form af afhøstning, let jordbearbejdning og knusning af græsrodde på ca. 4 ha samt afræsning og afbrænding af ca. 53 ha hede, idet dette hverken findes at være i strid med fredningens formål eller vil skade udpegningsgrundlaget for EF-habitatområde 49. Jeg har især lagt vægt på, at en vis pleje af heden er nødvendig for at fremme lyngvegetationen og dermed bevare heden på sigt, hvilket er formålet med fredningsdeklarationen.”

Ansøgningen

Naturstyrelsen Søhøjlandet ønsker at fortsætte afræsning af Kolpendal Hede, men har et ønske om mere varieret græsning ved brug af kvæg og heste. Det vurderes, at afræsning med robuste heste- og kvægracer og mulighed for afræsning med flere dyrearter vil have en positiv effekt på hedens udvikling. Fredningen har til formål at sikre, at arealerne henligger i naturtilstand. Intentionen i fredningen er således at sikre det lysåbne hedelandskab med karakteristiske elementer som dværgbusksamfund og enebærbuske. Det vurderes, at den ændrede græsningsform vil være en passende forvaltningsform for at sikre formålet og leve op til fredningsnævnets tidligere afgørelse om græsning. Mulighed for en mere blandet græsningsform vil kunne bidrage til en øget strukturel variation og biodiversitet. Ekskrementerne fra større husdyr er samtidig bosted og fødegrundlag for en lang række af insekter, som vil medvirke til en øget positiv effekt på biodiversiteten. Det kan samtidig noteres, at der jævnligt observeres ulv i området. Her vil det igen være en fordel med kvæg/hest, da ulve sjældent angriber større husdyr. Ændringen i græsningstypen vil ikke påvirke offentlighedens adgang til arealet. Hegnets type og placering ændres ikke.

Der er i ansøgningen følgende oversigt over græsningsarealet:

Naturstyrelsen har oplyst, at arealet er beliggende i Natura 2000-område nr. 53 Sepstrup Sande, Vrads Sande, Velling Skov og Palsgård Skov. Indenfor arealet finder der af naturtyper, som er på udpegningsgrundlaget, hængesæk, tør hede, våd hede og revling-indlandsklit. Der er ingen fund af arter på udpegningsgrundlaget på arealet. Det er Naturstyrelsens vurdering, at ændringen af græsning med får til græsning med større husdyr som kvæg/heste ikke vil påvirke naturtyperne på udpegningsgrundlaget. Græsning vil fortsat være med til at opnå en gunstig bevaringsstatus for naturtyperne. Græsning med kvæg/heste anses dog som en positiv ændring, da det kan skabe mere variation i vegetationen, som kan være til fordel for andre arter. Ekskrementerne fra kvæg/heste udgør samtidig levested og fødegrundlag for mange insekter, hvoraf en del er sjældne. Dette kan yderligere skabe et bedre fødegrundlag for fugle på arealet.

Det vurderes, at ændring af græsning ikke vil have nogen negativ effekt på udpegningsgrundlaget og lever op til den overordnede målsætning for Natura 2000-området.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningerne af Nørlund Plantage og Harrild Hede betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Det er fredningernes formål at bevare de lysåbne hedeområder med de karakteristiske elementer, der knytter sig til heden. Det synes for en tidssvarende betragtning at være i strid med fredningernes formål at have et forbud mod pleje ved bl.a. afgræsning, idet heden ellers med tiden vil forsvinde, og området vil vokse til krat eller skov.

Afgræsning er således ikke i strid med fredningernes formål, og der blev derfor også i 2009 meddelt dispensation til at afgræsse området med får.

På den baggrund og da afgræsning med kvæg og heste ikke medfører en naturmæssig forringelse i forhold til afgræsning med får, meddeler fredningsnævnet dispensation.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,

- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkomelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 7, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Martin Møller-Heuer

Denne afgørelse sendes til:

1. Knud Erik Hesselbjerg,
2. Søren Thomsen,
3. Joy Winter,
4. Bjørn Rømer Westh,
5. Charlotte Kold,
6. Fredningsnævnet for Midtjylland, vestlig del,
7. Naturstyrelsen, Søhøjlandet, att.: Markus Møllerup,
8. Miljøstyrelsen, sagsnr.: 2024 – 4659,
9. Silkeborg Kommune,

10. Ikast-Brande Kommune,
11. Danmarks Naturfredningsforening, København,
12. Danmarks Naturfredningsforening, Silkeborg,
13. Danmarks Naturfredningsforening, Ikast-Brande,
14. Dansk Ornitologisk Forening, København,
15. Dansk Ornitologisk Forening, Silkeborg,
16. Dansk Ornitologisk Forening, Ikast-Brande,
17. Dansk Botanisk Forening, København,
18. Friluftsrådet, centralt,
19. Friluftsrådet, kreds Søhøjlandet,
20. Friluftsrådet, kreds Midtvestjylland,
21. Region Midtjylland,
22. Slots- og Kulturstyrelsen.